

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PODVODY V OBLASTI BANKOVNÍCH SLUŽEB

Autor práce: Nikola Němotová
Studijní obor: Management a marketing služeb – specializace finanční
služby
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ph.D.
Katedra: Katedra managementu a marketingu služeb

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

NĚMOTOVÁ, N. *Podvody v oblasti bankovních služeb : bakalářská práce.*
České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 73 s.
Vedoucí bakalářské práce : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Klíčová slova: bankovní podvody, korupce, loupeže, nelegální aktivity, praní špinavých peněz

Bakalářská práce zkoumá podvody v oblasti bankovních služeb a zhodnocuje způsoby zamezení podvodných činností. Hlavním cílem bakalářské práce je analyzování nejčastějších podvodů v bankovních službách z hlediska klienta - fyzické osoby. A jako vedlejší cíl je stanoveno doporučení bezpečnostních metod a zabezpečení proti podvodům.

Teoretická část práce se zabývá historií bankovníctví a následně poté analyzuje bankovní podvody a aktivity s nimi související. Praktická část zhodnocuje nejvíce rozšířené podvody v oblasti bankovních služeb, řeší bezpečnost operací, dále vysvětluje způsoby zamezení a předcházení podvodných činností. Na závěr je uvedeno zhodnocení dotazníkového šetření, které poukazuje na momentální stav vzdělanosti a informovanosti klientů v oblasti podvodů a jejich předcházení.

ABSTRACT

NĚMOTOVÁ, N. *Frauds in the Field of Bank Services : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2015. 73 p. Supervisor : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Key words: bank fraud, corruption, robberies, illegal activities, money laundering

Bachelor's thesis examines fraud in the field of banking services and highlights ways to prevent fraudulent activities. The main aim of this thesis is analysing the most common scams in banking services from the point of view of the client - natural person. And as a side goal is to set out the recommendation of the security methods and security against fraud.

The theoretical part of the work deals with the history of banking and subsequently analyzes the bank fraud and the activities associated with them. The practical part has the most widespread scams in the field of banking services, addressing the security of operations, further explains the ways of avoiding and preventing fraudulent activities. At the conclusion of the specified evaluation of the questionnaire survey, which highlights the current status of education and information to clients in the areas of fraud and its prevention.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 HISTORIE BANKOVNICTVÍ.....	11
2.1 Vznik bankovnictví	11
2.2 Bankovnictví v Řecku a Římě.....	12
2.2.1 Řečtí bankéři	12
2.3 Bankovnictví v Římě.....	13
2.4 Bankovnictví v pozdním středověku.....	13
2.4.1 Bankovnictví za vlády Karla V.	14
2.4.2 Bankovnictví v 17. a 18. století (Amsterodamská banka)	15
2.5 Bankovnictví v současnosti	16
3 BANKOVNÍ PODVODY A NELEGÁLNÍ AKTIVITY SPOJENÉ S BANKOVNICTVÍM.....	17
3.1 Praní špinavých peněz	17
3.2 Korupce	20
3.3 Insider obchody	21
3.4 Zpronevěry, bankovní loupeže a krádeže.....	22
3.5 Podvody s bankomaty.....	23
3.6 Podvody s platební kartou	25
3.6.1 Rizika spojená s používáním platebních karet.....	25
3.6.2 Technické typy podvodů	27
4 BEZPEČNOST BANKOVNÍCH OPERACÍ Z HLEDISKA KLIENTA	32
4.1 Hotovostní platební styk.....	32
4.1.1 Pojištění vkladů.....	33
4.1.2 Hladké platby	33
4.1.3 Platební karty	33
4.1.4 Výběr hotovosti z bankomatu	35

4.2	Bezhotovostní platební styk	36
4.2.1	Šeky.....	36
4.2.2	Homebanking	37
4.2.3	Phone banking.....	38
4.2.4	Internet banking	38
4.2.5	Dokumentární platby.....	39
4.2.6	Dokumentární akreditiv	39
4.2.7	Dokumentární inkaso	40
5	ZPŮSOBY ZAMEZENÍ PODVODNÝCH ČINNOSTÍ.....	41
5.1	Boj proti praní špinavých peněz	41
5.2	Boj proti korupci.....	42
5.3	Prevence proti insider obchodům	42
5.4	Podvody s platební kartou	43
5.5	Podvodná žádost o kartu.....	43
5.6	Zneužití nedoručené karty	44
5.7	Padělky karet	44
5.8	Hradecká lišta a libanonská smyčka.....	44
5.9	Skimovací zařízení	44
5.10	Phishing a jeho předcházení	45
5.11	Ochrana proti pharmingu	45
5.12	Preventivní opatření prováděná bankou	46
6	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	47
	ZÁVĚR.....	64
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	70
	PŘÍLOHA	71

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce se zaměřuje na podvody v oblasti bankovních služeb. Toto téma jsem si zvolila, protože podvody v oblasti bankovních služeb se mohou v dnešní době týkat každého z nás.

S tímto problémem se setkalo a stále setkává velké množství obyvatelstva naší republiky. Zkušenosti mají buď sami osobně, nebo prostřednictvím jiných postižených a jejich známých. Zprávy o podvodech ve finanční oblasti se také občas objevují v médiích (rozhlas, televize), tisku i internetu. Většinou se jedná o zneužití osobních dokladů, podvodných e-mailů, podvodů s platebními kartami. A proto by nás měly tyto informace motivovat k větší opatrnosti při používání bankovních služeb. Samotné banky vydávají nemalé peníze na zabezpečení a ochranu svých klientů. I přesto však bankovních podvodů v Česku rychle přibývá. Jednou z možností, jak minimalizovat tyto nelegální bankovní praktiky, je vytvoření co nejjednoduššího, transparentního a homogenního bankovního systému. Je nutné, aby se o tomto problému daleko více mluvilo a veřejně informovalo.

Počátky podvodů sahají v určité míře danou dobou a možnostmi již do středověku, do vzniku prvních bank. I v současnosti jsou jedním z významných problémů. Tyto podvodné činnosti jsou celosvětovým problémem různého rozsahu, a proto je nutné zvolit taková opatření, aby se všechna tato rizika co nejvíce minimalizovala. Banky musí dostatečně informovat klienta o všech možných nebezpečích a rizicích a klient se jich musí pokud možno vyvarovat. Je nutné zajišťovat co nejdůkladnější prevenci a veřejnou informovanost, aby k podobným činnostem nedocházelo. Je však jasné, že úplná ochrana proti těmto nelegálním činnostem není možná. Přesto se společnost stále snaží o jejich zamezení.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat nejčastější podvody v bankovních službách z pohledu klienta – fyzické osoby. Vedlejším cílem je stanovit a doporučit nejvhodnější postupy klientům bankovních služeb za účelem ochrany jejich finančních prostředků.

Bakalářská práce je rozdělena do 6 kapitol. V teoretické části je uvedena charakteristika historických a současných bankovních podvodů a snahy o jejich zamezení.

První kapitola stanovuje cíl bakalářské práce a metodické postupy, které jsou v ní obsaženy.

Druhá kapitola je zaměřena na historii bankovníctví. Charakterizuje vznik bankovníctví v Řecku a Římě, v pozdním středověku a novověku.

Třetí kapitola analyzuje bankovní podvody a aktivity s nimi související. Jsou zde popsány bankovní loupeže a krádeže, zpronevěry a podvody, korupce a praní špinavých peněz.

V praktické části práce jsou zhodnoceny nejčastější podvody v bankovních službách z hlediska klienta - fyzické osoby. A jako vedlejší cíl jsou stanovena doporučení bezpečnostních metod a zabezpečení proti podvodům.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na bezpečnost bankovních operací z hlediska klienta v hotovostním i bezhotovostním styku. V hotovostním styku se zaměřuje na pojištění vkladů, hladké platby, platební karty, výběr hotovosti z bankomatu. V bezhotovostním styku popisuje rizika bezhotovostních služeb.

Pátá kapitola vysvětluje způsoby zamezení podvodných činností a následně jejich prevenci, dodržování platných zákonů, které jsou zakotveny v předpisech každé banky.

Poslední šestá kapitola je věnována vyhodnocení dotazníkového šetření související převážně se znalostí bankovních služeb a podvodů. Šetření bylo provedeno koncem ledna až do poloviny března 2015. Pro účely této bakalářské práce byl sestaven dotazník, který obsahuje 20 otázek. Dotazník byl vložen na internetový portál Survio.cz a autorka odeslala odkazy na tuto stránku pomocí e-mailu. Celkem bylo distribuováno 150 dotazníků, z nich se vrátilo 105 vyplněných, tj. návratnost 70 %.

Autorka v průběhu zpracování bakalářské práce vycházela z dostupných zdrojů, převážně literárních. Jako stěžejní byl autor DE SOTO¹, a POLOUČEK². V práci byly použity tyto metody: popisná, komparativní a analyticko-statistická metoda.

¹ DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářské krize*. Praha : Aspi, 2009. 865 s. ISBN 978-80-7357-411-6.

² POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. 480 s. ISBN 978-80-7400-491-9.

2 HISTORIE BANKOVNICTVÍ

Dějiny bankovníctví začínají již s rozvojem oběhu peněz. Zde se objevili první bankéři, kteří od počátku přijímali peníze od svých spoluobčanů do úschovy. Postupovali podle smlouvy, ve které byly pevně zakotveny povinnosti s provozováním těchto služeb. Pochopitelně příjemci peněžních vkladů podlehli pokušení použít peníze, které jim byly svěřeny pro sebe. Toto pokušení bylo velmi silné a tak se stávalo, že bankéři pracovali s penězi vkladatelů, aniž by to oni zjistili. Většinou tyto peníze investovali a značný zisk či úrok, který tímto krokem získali, si přivlastnili. Ze začátku si nikdo těchto aktivit nevšiml. Postupem času, když bankovní instituce fungovaly dlouho, získaly takovou moc, že korupci již nebylo možné úplně potlačit. Banky získaly, nezměrnou moc tvořit peníze. Bankéřům byly udělovány privilegia a legalizovaly se tak jejich nepatřičné aktivity. Úřady i vláda se na těchto nekalých aktivitách podílely za účelem enormních zisků. Takto vznikl stále dokonalejší společný zájem vlád a bankéřů, který ve velké míře existuje i dnes.³

2.1 Vznik bankovníctví

Bankovníctví je velmi starý obor lidské činnosti. Jeho počátky sahají až do středověku i když v jiné formě než jak je známe dnes. Se vznikem peněz a směny zboží dochází ke vzniku činnosti, která se zabývá penězi. Nejstarší důkaz se objevuje v Bibli, kde se popisuje vyhnání penězoměnců z chrámů. Ve středověké Itálii byly položeny základy bankovníctví. Odtud pochází i název banka, jejíž italský výraz *il banco* znamená lavice resp. stůl, kde byly prováděny operace s penězi. Bankovníctví je v zásadě staré jako peníze. Fenomén vznikl až s rozvojem obchodu a s potřebou cestovat za obchodem, který založil moderní bankovníctví. V obchodních centrech vznikaly bankovní domy, které přijímaly peníze do úschovy, a na tyto částky jim dávaly potvrzení. A tak nebyl nucen kupec cestovat s penězi ve fyzické podobě, protože potvrzení o úschově nemělo cenu. Po předložení potvrzení dostal vyplacen nominál ve fyzické podobě a za tuto službu zaplatil poplatek. Ve středověké Evropě se touto činností zabývali nejvíce Florentinové a také Židé. Důležitým momentem bylo, že klient nedostával stejné peníze. Druhým momentem bylo, že prvotní bankéři si všimli, že vklady nejsou vybírány všechny současně. V tento moment začali udržovat jisté rezervy

³ DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářské krize*. Praha : Aspi, 2009, s. 40.

a zbylé peněžní prostředky půjčovali. Až do teď můžeme mluvit o počátku moderního bankovníctví.⁴

2.2 Bankovníctví v Řecku a Římě

Již v dávných dobách se společnost obávala o své úspory. A tak pro ně hledala bezpečnou úschovu. Jako banky vystupovaly chrámy, ty vznikaly kolem roku 3000 př. n. l., pravděpodobně před vývojem vzniku peněz. Jako vklady se z počátku používalo obilí, později další zboží jako skot, zemědělské nástroje a nakonec i vzácné kovy tj. zlato, ve formách tenkých plátů pro lehkou přepravu. Později při vzniku peněz se půjčovaly peníze jednotlivcům a monarchům. Z důvodu náboženských se chrámy považovaly za nedotknutelné, a proto se staly poměrně bezpečným útočištěm pro ukládání zlata a později i peněz. Také měly vlastní ozbrojence na ochranu a jejich bankovníctví budilo důvěru vkladatelů. Ale v době antického Řecka došlo k přesunu bankovních operací mimo církevní objekty. Velký rozmach zaznamenalo období starověkého Říma, kdy z této doby pochází i slovo banka.⁵

2.2.1 Řečtí bankéři

V řeckém bankovníctví Isokratés popisuje důležitost bankéřů. A to tím, jak přijímali peníze do péče a úschovy a byli povinni opatrovat je a udržovat k dispozici zákazníkům. Za podvod se považovalo, jestliže použili peníze pro vlastní účely. Ke zdokumentování bankovních podvodů jsou uvedeny jisté zdroje ohledně řeckého bankovníctví. Asi jedním z nejdůležitějších a nejvýznamnějších je právě Trapezitica, která byla napsána Isokratem kolem roku 393 př. n. l., jedná se o řeč před soudem v níž Isokrates hájí zájmy svého klienta. Jeho klient obviňuje athenského bankéře, že zpronevěřil svěřený peněžní vklad. V této soudní řeči je popsán pokus přivlastnit si vklady svěřené jeho bance. Bankéř využil nesnázi vkladatele a neváhal kvůli tomu nejen lhát, padělat a krást smlouvy, ale i uplácet.⁶

Klient uložil větší množství peněz v bance. Později když chtěl své peníze vybrat, tak mu bankéř sdělil, že je bez finančních prostředků a nemůže mu je tedy vyplatit. Vymlouval se na hospodářské obtíže a chtěl, aby se tato situace utajila a nevyšlo najevo, že spáchal podvod. V soudním proslovu můžeme najít zajímavé informace o činnosti bankéřů v Řecku, které napsal Démosthénés ve prospěch Phormia.

⁴ Historie bankovníctví. In *Finanční kriminalita v České republice* [online]. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/303.pdf>>.

⁵ DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářské krize*. Praha : Aspi, 2009, s. 41.

⁶ DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářské krize*. Praha : Aspi, 2009, s. 41-43.

Můžeme ve zkrácené formě říci, že bankovníctví bylo založené na důvěře vkladatelů, poctivosti bankéřů a na skutečnosti, že bankéři měli udržovat k dispozici vkladatelům peníze uložené jako vklady na požádání. Použité peníze bankou z důvodu dosažení zisku měly být užity opatrně a smysluplně. Existuje mnoho náznaků, že řečtí bankéři tyto pokyny vždy nedodrželi a používali peníze pro vlastní potřebu.

2.3 Bankovníctví v Římě

Řecké banky jsou detailně zdokumentovány oproti římským bankám. Jak již bylo zmíněno, ve středověké Itálii vznikly základy bankovníctví. Odkud pochází i slovo banka. V té době se jako oběživo používaly mince z drahých kovů.⁷ Římští bankéři nebyli oprávněni použít vklady, jak by se jim líbilo, ale byli povinni je střežit co nejvíce. Jako první odlišili termínované vklady a vklady depozitní, které se používaly při platbách nebo vyrovnávání účtů. Peněžní depozita tímto důvodem nevynášela úrok a prakticky neměla být zapůjčována, i když vkladatel dal bance oprávnění používat peníze k provedení plateb jeho jménem. Bankéři také takto přijímali termínované vklady, které byly ve skutečnosti půjčkami bance. Z těchto vkladů vycházel úrok, který bankéři používali, jak uznali za vhodné a to až do konce trvání dohodnutého termínu.

Práce odvedená profesionálními právníky lépe upravila římské bankovníctví a poskytla přinejmenším lepší představu o tom, co je a co už není legitimní. I přes jasnou legislativu však v Římě bylo mnoho bankovních podvodů. Neexistovala žádná záruka, že se bankéři začnou chovat poctivě a přestanou používat peníze z vkladů pro vlastní obohacení.⁸

2.4 Bankovníctví v pozdním středověku

Z důvodu pádu římské říše vymizely většiny obchodů a to vedlo ke značnému potlačení ekonomických a společenských vztahů. Díky velkému omezení obchodu a dělby práce utrhly finanční činnosti zvláště pak bankovníctví velkou ránu. Z těchto důsledků se dostávaly několik staletí. Jedinými strážci ekonomických zdrojů sloužily pouze kláštery, které byly označovány jako bezpečná centra hospodářského a společenského rozvoje. Významnou roli ve středověkém finančnictví sehrál řád templářů, který byl založen v roce 1119 v Jeruzalémě za účelem pomoci a ochrany poutníků.

⁷ JÍLEK, J. *Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk*. Praha : Grada Publishing, 2013, s. 20.

⁸ DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářské krize*. Praha : Aspi, 2009, s. 52-55.

Vlastně již na svém začátku si templáři zajistili pověst spolehlivých bankéřů, může se říci, že vytvořili první evropskou banku. Zavedli systém úvěrových poukázek, kdy se peníze mohly vyzvednout v jiné bance při předložení poukázky než, kde byly uloženy. Templáři stavěli velké budovy, které byly opevněné, prakticky skoro nedobytné a tím byly uložené peníze zcela v bezpečí. Poskytovali úvěry, jak mnoha panovníkům, tak i papeži.⁹

Ze svých vojenských tažení vlastnili templáři nemalé finanční zdroje, které při nich ukořistili. Templáři byli vojenským a církevním řádem a zároveň se stali bezpečnými správci vkladů. Vysloužili si za svou velkou morální autoritu důvěru lidí. Prováděli převody prostředků a za jejich transport a ochranu si účtovali poplatky. Ze svých vlastních zdrojů poskytovali půjčky. Řád dosáhl rostoucí prosperity, která však vyvolala strach a závist u lidí. Proto se francouzský král Filip IV. Sličný rozhodl řád templářů rozpustit a jejich představené rozkázal upálit. Hlavním cílem bylo přivlastnění si veškerého bohatství řádu. Konec 11. a začátek 12. století přinesl mírné oživení podnikání a obchodu, převážně mezi italskými městy u Jadranu. Tato města se věnovala obchodu s Konstantinopolí a s Orientem a tím pomohla k výraznému finančnímu rozvoji, který oživil bankovníctví. Bankéři nejprve dodržovali právní principy, které převzali z Říma. Později však podlehlí pokušení a začali tyto stanovené principy porušovat. Veřejné orgány většinou, nedokázaly těmto nepravostem zamezit, stávalo se často, že dokonce udělovali privilegia a licence, kterými podpořili nemístné aktivity bankéřů.¹⁰

2.4.1 Bankovníctví za vlády Karla V.

Za vlády Karla V. se důvodem masivního přílivu drahých kovů z Ameriky přesunulo ekonomické těžiště ze severoitalských obchodních měst do Španělska, převážně do Sevilly a dalších obchodních center. Karel V. potřeboval mnoho prostředků pro financování své politiky, a proto se obracel na bankovní systém. V důsledku jeho lehkovážnosti nebyl schopen zabránit bankrotu královské pokladny. Ten měl velmi nepříjemné dopady na španělskou ekonomiku i na bankéře, kteří projekty krále financovali. To bylo důvodem, aby se učenci salamanské školy zabývali finančními a bankovními aktivitami. Zanechali po sobě velmi cenné analýzy.¹¹

⁹ SEAN, M. *Templáři*. Praha : Grada Publishing, 2009, s. 39.

¹⁰ DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářské krize*. Praha : Aspi, 2009, s. 58-61.

¹¹ DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářské krize*. Praha : Aspi, 2009, s. 78-79.

2.4.2 Bankovníctví v 17. a 18. století (Amsterodamská banka)

Amsterodamská městská banka vznikla v roce 1609, která kryla svůj provoz z bankovních poplatků za úschovu i převod peněz. Jejím cílem bylo znovu zavést pořádek do finančních vztahů. Fungovat začala 31. ledna 1609 pod názvem Směnečná banka. Charakteristickým rysem bylo podřízení univerzálním právním principům. Tato opatření měla zajistit legitimní bankovníctví a odvrátit nepravosti a bankovní krachy, které se v těchto zemích vyskytovaly. Po celou dobu své existence svědomitě plnila závazek, pro který byla založena. Během celého období prakticky udržovala stoprocentní hotovostní rezervy. V roce 1672 jako jediná neměla potíže s navrácením depozit při panice způsobené francouzskou hrozbou. To jí pomohlo k trvalé důvěře v její zdraví, a tak se stala objektem obdivu celého tehdejšího ekonomického světa. Až do roku 1772 trvala její stabilita, která se však změnila pod vlivem anglické konkurence. Amsterodamskou banku obdivovali, nejen David Hume, ale i Adam Smith.

David Hume se o Amsterodamské bance zmínil ve své eseji *Of Money*, která se objevila spolu s jinými v knize *Political Discourses*. Autor v ní vyjadřuje svůj odpor k papírové měně, hájí názor jediné solventní finanční politiky, která nutí banky dodržovat stoprocentní rezervní poměr.

Třetí vydání obsahuje poznámku, že „žádná banka nemůže být tak prospěšná jako ta, která dala všechny přijaté peníze pod zámek“. Jak tomu bylo v případě Amsterodamské banky. V této poznámce Hume zdůraznil svůj názor, že Amsterodamská banka byla ideálním vzorem banky.

Adam Smith ve své práci *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, napsal, že ten okamžik, kdy množství bankovních listin překročilo množství kovových mincí v oběhu, byl zlomovým okamžikem v monetární historii.¹²

V roce 1802 Amsterodamská banka sice začala porušovat principy svého základu, ale i přesto se těšila mimořádné prestiži.

Ve Velké Británii vznikla tolerance k metodám úvěrové expanze. Anglické právo umožnilo bankéřům používat svěřené peníze a zároveň přestalo rozlišovat termínované vklady a depozity. Důsledkem toho bylo založení Bank of England v roce 1694 po vzoru Amsterodamské banky. Zanedlouho skončila krachem, protože začala vydávat papírové peníze, které přesahovaly hodnotu vkladů. Tím byl položen základ centrálního bankovníctví.¹³

¹² DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářské krize*. Praha : Aspi, 2009, s. 100-105.

¹³ MAHLER, M. *Bublinový svět*. Praha : Plot, 2012, s. 108.

2.5 Bankovníctví v současnosti

V 18. století vznikla první spořitelna v Hamburku, i když první náznaky a snahy na založení se objevily již v Anglii. Jako důvod se uvádí snaha o naučení hospodaření s penězi sociálně slabých vrstev obyvatel. Takovéto spořitelny vznikaly po celé Evropě a koncem 19. století se změnily na retailové banky. V Evropě i USA došlo na přelomu 19. a 20. století k rozmachu a rozvoji poboček bank a spořitelen. V roce 1973 vznikla v Bruselu společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční komunikaci SWIFT, na jejím založení se podílelo 239 bank z 15 zemí.

Zapojením do SWIFTu získávají banky mnoho výhod:¹⁴

- rychlou komunikaci s ostatními bankami a finančními institucemi po celém světě,
- zvýšením produktivity zpracování informací,
- snížením nákladů na přenos informací,
- zvýšení bezpečnosti při přenosu.

Svět platebního styku a platebních karet v Evropě v roce 2000 dosti výrazně ovlivnila SEPA. Koncept SEPA můžeme definovat jako: „... oblast, ve které spotřebitelé, firmy a další účastníci budou moci provést a obdržet platby v eurech, ať již v rámci národních hranic anebo mimo ně, za stejných základních podmínek, práv a závazků, bez ohledu na místo, kde se nacházejí.“ Oblast SEPA má 27 členských států a 4 nečleny.

V České republice je od roku 1993 centrální bankou Česká národní banka, která je pověřena dohledem nad bankami, nad jejich vznikem i působením na trhu. Celkově se dá říci, že ve světě dochází v posledních desetiletích k rychlému vývoji ve finanční sféře. Všeobecně platí, že bankovníctví je poměrně vyspělý obor. Je ovlivňováno vnějšími faktory. Při formování finančních systémů v Evropě má stále větší vliv politika a legislativa EU.¹⁵

¹⁴ JURÍK, P. *Platební karty ilustrovaná historie placení*. Praha : Libri, 2012, s. 39-40.

¹⁵ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 43-45.

3 BANKOVNÍ PODVODY A NELEGÁLNÍ AKTIVITY SPOJENÉ S BANKOVNICTVÍM

Za posledních 15 až 20 let se díky zásadním změnám v bankovním sektoru objevily nové produkty a postupy. Na trhu se mění postavení bank, způsob získávání klientů, ale také forma komunikace bank s klienty. Také rostoucí podíl mimobilančních aktivit bank vytváří příznivější prostředky pro nelegální praktiky. Většina nelegálních praktik a jejich potírání je daleko složitější díky rozvoji elektronického bankovníctví a to ve všech jeho formách.

Rozsah nelegálních praktik je možné jen odhadovat. Jedná se hlavně o politicky i ekonomicky velice citlivou a delikátní oblast. Kromě toho banky a ostatní finanční instituce včetně orgánů bankovního dohledu, policie a státní instituce jen velmi zřídka o těchto aktivitách poskytují podrobnější informace. Mnoho informací o nelegálních obchodech a aktivitách je zcela ukryto veřejnosti a to i orgánům bankovního dohledu. Zejména když se jedná o úspěšné nelegální praktiky. Nabízí se v této souvislosti otázka bankovního tajemství a úvahy, jestli podrobné informace nejsou vlastně návodem k uskutečňování nelegálních aktivit.

Legislativa, veřejné mínění, ale také bankovní regulace a dohled musí vytvářet nelegálním praktikám a postupům, podvodům a zneužívání složitých situací odpovídající bariéry. Je patrné, že absolutní ochrana před nelegálními bankovními činnostmi není zcela možná. Těchto rizik se musí legislativa i bankovní regulace a dohled vyvarovat a minimalizovat je. Stejně tak musí být i tyto praktiky jednoznačně oznamovány veřejnosti. Jednou z možností, jak minimalizovat nelegální bankovní praktiky, je ve vytvoření co nejjednoduššího a homogenního bankovního systému. Ten však musí obsahovat jednotná pravidla s jednoznačnou, jednotnou a co nejjednodušší regulací a ochranou. Mezi nejzávažnější patří zejména: praní špinavých peněz, korupce, insider obchody, zpronevěry, bankovní loupeže a krádeže, podvody s bankomaty, podvody s platební kartou.¹⁶

3.1 Praní špinavých peněz

Mnoho kriminálních aktivit je podníceno především snahou získat peněžní prostředky a ty používat jako legálně nabyté. Je to proces, jenž se označuje jako praní špinavých peněz nebo praní peněz.

¹⁶ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 571.

V roce 1973 se poprvé v tisku objevil výraz praní špinavých peněz v souvislosti se skandálem Watergate.¹⁷ Pochází z USA, kde mafie ve 20. a 30. letech 20. století přidávala prostředky z nelegálního prodeje alkoholu, hazardu, prostituce a vydírání do tržeb v prádelnách, které jí patřily.¹⁸

Za praní špinavých peněz se většinou označují peníze, které pocházejí z nezákonné činnosti do peněžního oběhu. Většinou špinavé peníze jsou nejen peníze, které pocházejí přímo z kriminální činnosti, ale i ty, které mají původ legální, avšak nebyly vůbec, zdaněny, nebo jen z malé části.¹⁹

Z literatury, která se problémem praní špinavých peněz zabývá, se dozvídáme, že operace spojené s tímto problémem mají čtyři společné rysy a tři vývojové fáze celého cyklu.

- Prvním rysem je utajení pravého vlastnictví a skutečného zdroje prostředků. Projevem organizovaného zločinu jsou získané finanční prostředky např. hospodářskou kriminalitou spojenou s finančními podvody, paděláním peněz či cenných papírů.
- Druhým společenským rysem jsou peněžní prostředky opatřené zločineckou činností, které musí měnit podoby, jaké na sebe berou.
- Třetím rysem je důkladně zamést stopy po operacích sloužící k proprání peněz. Důvodem je nemožnost vyhledání začátku a průběhu toku peněz. V praxi se jedná o střídání bezhotovostních a peněžních transakcích, neanonymních a anonymních obchodů.

Celý proces praní špinavých peněz musí být neustále pod kontrolou. Je nutné si uvědomit, že předpokladem úspěšnosti pracovního cyklu je, že je rozmanitý a členitý. Většinou to znamená vědomé zapojení řady osob. Tito lidé vědí, že se jedná o peníze pocházející z trestné činnosti.²⁰

Od roku 1991 existuje v Evropské unii právní základ proti praní špinavých peněz. Finanční instituce musí svého klienta znát a archivovat doklady o finančních transakcích. Členské země povinně vypracovávají vlastní programy boje proti této kriminalitě. Podezřelé operace spojované s organizovaným zločinem, i ty, které poškozují finanční zájmy EU, musí povinně hlásit. Nekontrolují pouze banky, ale i další

¹⁷ LIŠKA, V. *Praní špinavých peněz v České republice*. Praha : Radix, 1997, s. 6.

¹⁸ *Praní špinavých peněz* [online]. 2011 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.spinavepenize.cz/prani-spinavych-penez>>.

¹⁹ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 590.

²⁰ LIŠKA, V. *Praní špinavých peněz v České republice*. Praha : Radix, 1997, s. 7-8.

finanční ústavy, jako jsou komerční směnárny a všechna místa, kde jsou převáděny peníze.²¹

Etapy praní špinavých peněz

Systém praní peněz se člení do tří vývojových etap. Jsou to etapy:

- **Namáčení** - jedná se o první etapu praní špinavých peněz, která je považována za nejobtížnější a nejdůležitější v pracovním cyklu. Zahrnuje shromáždění a rozmístění peněžních prostředků tzn. vklad hotovosti na účty. Peněžní hotovost se umísťuje v menších částkách na účty bank, ze kterých se na účtech vytvoří takové částky, se kterými se dá snadněji manipulovat. Nezbytnou nutností v rozvinutém bezhotovostním styku v zahraničí se stává přeměna hotovosti na pouhá čísla v peněžním styku. Výrazně se liší propírač peněz od padělatele. Padělatel totiž potřebuje především ve své činnosti dostat padělané bankovky do oběhu. Metody namáčení se postupem času zdokonalily a začaly vznikat specializované organizace a společnosti, které se praním peněz zabývaly.²² Nové metody se zabývaly studiem právních řádů v jednotlivých státech. V zemích s volnějším právním režimem docházelo k zakládání fiktivních společností za účelem nízkého zdanění pro jejich velké finanční zisky. Tyto země jsou nazývány jako „daňové ráje“, se nacházejí např. na Kajmanských ostrovech, Bermudách apod.²³
- **Namydlení** - v této druhé etapě jde o zastření nelegálního původu peněžních prostředků. Je to fáze, kdy se nezákonné zdroje oddělují od výnosů z trestné činnosti. Většinou dochází k řadě převodů mezi bankami v různých částech světa. Jde vlastně o klíčovou etapu, kdy se přemění špinavý kapitál na očištěný a zároveň se důkladně zametou stopy a přeruší možnost sledování toku peněz.²⁴
- **Ždímání** - je konečná fáze pracovního procesu nebo také integrace či repatriace. V této fázi dochází k návratu vypraných peněz, které prošly předchozími etapami k původním majitelům. Ti pak použijí očištěné peníze podle svých představ. Dá se jen těžko v této fázi rozeznat, zda se jednalo o zákonný či nezákonný příjem.²⁵

²¹ ŠMAJS, S., BINKA, B., ROLNÝ, I. *Etika, ekonomika, příroda*. Praha : Grada Publishing, 2012, s. 154.

²² LIŠKA, V. *Praní špinavých peněz v České republice*. Praha : Radix, 1997, s. 8-11.

²³ *Namáčení* [online]. 2010 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://nadrevo.blogspot.cz/2010/04/prani-penez-nasup.html>>.

²⁴ LIŠKA, V. *Praní špinavých peněz v České republice*. Praha : Radix, 1997, s. 13.

²⁵ LIŠKA, V. *Praní špinavých peněz v České republice*. Praha : Radix, 1997, s. 8-17.

3.2 Korupce

Jedním z nejzávažnějších světových problémů současnosti je korupce. To je dáno řadou faktorů a také i charakterem dnešní doby. Korupci podlehnou nejenom společnosti, ale i jednotlivci. Výhody, jež plynou z korupce, jsou odbourány negativními důsledky, které korupce přináší. Negativní důsledky jsou dány tím, že korupce vybízí veřejně činné osoby a úředníky k přijímání důležitých rozhodnutí, které mají různé dopady na společnost.²⁶

Korupci spojuje většina obyvatelstva s úplatkářstvím. Pojem korupce a úplatkářství jsou brány jako synonyma. Do korupce jsou zahrnována v západní Evropě i jednání jako vydírání ze strany úředníků nebo politiků, zneužívání postavení a moci k jejich obohacování, zvyhodňování známých a příbuzných, ale i zpronevěra veřejných prostředků. Tyto jevy jsou označovány jako tzv. klientelismus a nepotismus.²⁷

Korupce se v konečném důsledku projevuje sekundárně, zvyšováním cen zboží a služeb, přijímáním neprioritních kroků a efektivnosti trhu. Ve všech společenských režimech má korupce tendenci rozkvétat. Tento základ můžeme najít v totalitních, autoritářských a diktátorských společensko-ekonomických formách, kde se soustředí moc do rukou více jednotlivců. Korupce vzkvétá a existuje i v demokratických společnostech, kde nabývá i na závažnosti a stává se nechtěnou součástí systému veřejné moci. Touha po zisku a osobním úspěchu je základním zdrojem korupce. Objevuje se v každé lidské společnosti, pouze záleží na příležitostech a ideálních podmínkách ke vzniku korupčního jednání. Zde také hraje důležitou roli čas. Ke vzniku korupce napomáhá i touha po penězích a úspěchu, čím větší možnost prospěchu tím větší motivací korupce je. Současně, čím je menší možnost, že bude korupce odhalena a potrestána, tím se objevuje více odvahy pro korupční jednání.²⁸

Také v bankovním sektoru se objevuje korupce, avšak toto téma není příliš frekventované jak na veřejnosti, tak i ve výzkumu. Korupce v bankovníctví v realitě existuje, i když veřejnost ji příliš nesleduje a nekomentuje. Za nejvíce zranitelné sektory jsou kromě bank považovány pojišťovny, penzijní fondy, stavební spořitelny, investiční fondy a investiční společnosti, dále telekomunikace, stavebnictví, energetika, obrana a zdravotnictví. Korupci nelze přímo změřit, a proto se používají indikátory, jako jsou průzkumy veřejného mínění či statistické údaje.

²⁶ CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003, s. 7.

²⁷ FRIČ, P., et al. *Korupce*. Praha : G Plus, 1999, s. 12.

²⁸ CHMELÍK, J., TOMICA, Z. *Korupce a úplatkářství*. Praha : Linde, 2011, s. 26.

K jejímu vzniku napomáhá nedostatečná transparentnost daňového a bankovního systému, nejasná daňová pravidla a zákony. Empirické studie potvrzují, že korupce má negativní kvalitativní i kvantitativní dopad na ekonomický růst.²⁹

3.3 Insider obchody

Pojmy „insider obchody“ a „insider informace“ jsou známy svojí velikou frekventovaností všem ekonomům a subjektům spojených s bankovní a podnikatelskou činností. Při těchto obchodech a smlouvách jsou zneužity nedostupné informace ostatních subjektů, při kterých dochází k manipulování trhem nebo k nedostatečné ochraně investorů. Insider obchody jsou hlavně spojeny s nákupem a prodejem cenných papírů. Jen ojediněle k nim dochází i při jiných finančních a bankovních aktivitách. Mezi ty patří např. poskytování úvěru v bankách, únik důvěrných informací z vládních zdrojů nebo institucí veřejné správy.

Je třeba odlišit informed trading, který slouží k lepšímu využití veřejně dostupných informací. Typickým příkladem zneužití insider informací je nákup cenných papírů za nízký kurz, a to dříve, než se stanou veřejnou informací.

Osoby, které jsou spojeny, s insider informací jsou nazývány insider osobami. Takovéto osoby jsou rozděleny na primární a sekundární insider osoby.³⁰

Původ významu slova „insider“ se v dnešní době hodně rozšířil. Může se zejména jednat o:³¹

- člověka, který zneužívá interní informaci pro své obohacení na úkor trhu
- člověka, který je s firmou významně spojen, pokud tento člověk má v nějaké firmě podíl lze jej považovat za insidera, ale např. osoba, která koupí akcie za své ušetřené peníze insiderem není. Insiderem je podle americké a německé legislativy každý, kdo vlastní alespoň 10 % podílu dané instituci.
- člověka, který ve společnosti pracuje či o ní má informace, ale přitom tyto informace nevyužívá k obchodování

Americká legislativa postupuje patrně nejtvrdějším způsobem proti insiderům. Skutečností je, že se ročně tamější soudy zabývají celou řadou obchodů s podezřením na insider trading, ale stejně jich více nevyřeší. Úsilí insidery vymýtit je bohužel předem odsouzena k neúspěchu. Jen sporadicky se podaří žalobcům odhalit zneužití interních

²⁹ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 615-618.

³⁰ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 573.

³¹ *Insider obchody* [online]. 2014 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <<http://obchodovani-na-internetu.com/kdo-jsou-to-insideri-a-co-je-insider-trading/>>.

informací. Měli bychom dodat, že případný úspěch je vždy ukazován ve všech klíčových médiích. Bohužel, ale není ani možnost mu zabránit. Podniky, obvykle se svými zaměstnanci uzavírají smlouvy, kde je otázka insider tradingu popsána. Zachování a dodržování smlouvy je prakticky nevymahatelné a je to otázka dobré vůle zaměstnance.

V České republice je velice málo studií věnujících se insider tradingu a jeho dopadům na kapitálový trh. Objevují se závěry, že 32 % obchodů s akciemi v systému SPAD na burze cenných papírů v Praze na počátku nového tisíciletí bylo ovlivněno insider tradingem, tj. skoro dvakrát více než u méně likvidních akcií na NYSE.³²

3.4 Zpronevěry, bankovní loupeže a krádeže

Při jakékoliv transakci pokládají banky svým klientům otázku, jaký je účel použití finančních prostředků, které si od banky půjčují. Tento požadavek o informaci požadují banky nejen při úvěrové činnosti, ale i při obchodování s cennými papíry. Každá banka se samozřejmě vždy zajímá o to, zda klient nechce použít peněžní prostředky k neoprávněným transakcím a zda jsou využity k činnosti, která zaručuje návratnost prostředků. Z tohoto důvodu banky poskytují finanční prostředky pouze na určený záměr a uzavírají s klientem písemnou smlouvu.

Velmi riziková záležitost je obchodování s cennými papíry a banky, proto velmi nerady na takovéto transakce poskytují úvěry. Použití smlouvou jinak určených prostředků k investicím do cenných papírů je případ nelegální činnosti, který se často objevuje. Banka při zjištění této skutečnosti zpravidla odstupuje od smlouvy. Takovéto porušení dohody ze strany klienta v České republice může naplňovat i skutkovou podstatu trestného činu podvodu podle § 250 trestního zákona. Všeobecně platí, že jakýkoliv obchod i obchod s penězi také i obchod s cennými papíry umožňuje různé krádeže a defraudace. V bankách se jich mohou dopouštět klienti i zaměstnanci bank.

Proti krádežím, loupežím a podobným skutkům mají banky propracované bezpečnostní systémy. Při udělování bankovní licence je jedním z požadavků, odpovídající bezpečnostní systém, např. druh či charakter zabezpečovací techniky, použití trezorů, zaměstnání pracovníků bezpečnostní agentury. Počet bankovních krádeží i přes toto zabezpečení je všude ve světě poměrně vysoký.

V případě, kdy se krádeží a podvodů dopouštějí sami klienti, nebývají případné finanční ztráty bank většinou nějak dramaticky vysoké. V tomto případě se většinou

³² HANOUSEK, J., PODPIERA, R. Do jaké míry jsou na českém kapitálovém trhu využívány neveřejné informace? *Finance a úvěr*. 2001, č. 7-8, s. 415.

jedná o falešné cenné papíry, např. šeky, směnky a další písemné dokumenty, falešné bankovky, zneužití platebních karet a další podvody.³³

3.5 Podvody s bankomaty

První peněžní automat se objevil 27. června 1967 v londýnské čtvrti Enfield, do provozu ho zavedla Barclays Bank. O měsíc později pořídila peněžní automat také National Westminster Bank ve své pobočce Londýn - Victoria. Tyto první automaty vyplácely jednu bankovku v hodnotě 10 liber. Ze začátku se bankomaty používaly pouze jako nouzové řešení po konci pracovní doby v bankách. Postupem času se staly velmi vyhledávané a používané pro svoji pohodlnost.³⁴

Bankomat (ATM - automatic teller machine) je český název pro přístroje, kdy klienti používají platební karty. Mají několik základních částí:³⁵

- trezor - ten obsahuje kazety na bankovky, které jsou plněny v bankách nebo v pověřených organizacích,
- operátorská část - ta je tvořena PC s ovládáním pro operátora, používá se k servisu a k nastavování bankomatu,
- provozní část - obsahuje vlastní zařízení, která jsou potřebná pro komunikaci s klientem a výdejem hotovosti.

V současné době jsou k dispozici bankomaty v různém technickém provedení a s různou úrovní nabídky služeb. Mezi základní kritéria při rozdělení bankomatů je umístění, způsob spojení s provozovatelem a nabídky služeb, kterými jsou výběr a vklad peněz na účet klienta v bance.

Každým rokem eviduje Policie České republiky přes sedm tisíc případů zneužití platební karty, které jsou stále častější. Mnoho lidí o své peníze uložené v bance přijde díky své nepozornosti, ale některé triky podvodníků nemůže běžný klient odhalit ani tušit.³⁶

³³ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 629-630.

³⁴ JUŘÍK, P. *Platební karty: Velká encyklopedie – 1870 – 2006*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 100.

³⁵ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 186.

³⁶ *Podvody s bankomaty* [online]. 2010 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.

Hradecká lišta

Tento jednoduchý trik je postaven na nepozornosti lidí, kteří vybírají peníze z bankomatu. Podvodník nainstaluje do otvoru, odkud vyjíždí bankovky speciální lištu, která bankovky zachytí. Většina klientů se poté vydá do banky reklamovat nefunkční bankomat, aniž by ho napadlo, že se stal obětí podvodu. Podvodník čeká opodál, a jakmile klient odejde, sloupne rychle falešnou lištu i s nalepenými bankovkami a uteče.³⁷

Dopadení viníka je složité protože se jedná o pouliční kriminalitu podobnou kapsářství. S těmito druhy napadení a nečestnými úpravami bankomatů bojují banky po celém světě.³⁸

Tepelná folie

Podvodníci zakryjí klávesnici na bankomatu tenkou průhlednou folií. Ta na základě tepla vydávaného lidským prstem zaznamená klávesy, které klient použil při zadání bezpečnostního kódu – PINu. Když podvodníci získají PIN, kartu později bez problémů ukradnou. Tato metoda se také používá společně s Libanonskou smyčkou nebo skimmingem.³⁹

Mikrokamera

Také mikrokamera je umístěna nad klávesnicí bankomatu, aby zaznamenala stisknutá tlačítka při zadávání PINu. Těchto kamer si prakticky nevšimnete, na bankomatech jsou často i několik týdnů. Používají se, jako doplněk k jiným postupům při podvodech u bankomatů.⁴⁰

Odezírání

Je takový způsob, kterým může podvodník zjistit nejen váš PIN, ale také přímo údaje o vaší kartě. Tyto údaje zjistí buď nenápadným nahlížením přes rameno, anebo fotoaparáty a kamerami v mobilu, tak zjistí, jaký PIN u bankomatu zadáváte. Většina lidí si svou kartu připraví již při čekání na bankomat. To je správný okamžik k tomu,

³⁷ *Hradecká lišta* [online]. 2010 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.

³⁸ *Hradecká lišta* [online]. 2010 [cit. 2015-01-15]. Dostupní z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/100453-ct-zaslepovaci-lista-zadrzi-penize-v-bankomatu-ty-pak-vyzvedne-zlodej/>>.

³⁹ *Tepelná folie* [online]. 2010 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.

⁴⁰ *Mikrokamera* [online]. 2010 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.

aby podvodník pomocí mobilu nafotil a natočil všechny údaje na kartě. Pak může bez problémů platit přes internet, aniž byste o tom věděli.⁴¹

3.6 Podvody s platební kartou

Moderním produktem se staly platební karty, které se využívají pro bezhotovostní platby a k výběrům hotovosti do výše zůstatku na účtu. Umožňují snadnější a bezpečnější přístup k vlastním penězům či poskytnutým úvěrům. Karty vydávají nejen banky, ale i bankovní asociace, finanční a obchodní společnosti.⁴²

Na rozdíl od šeku není platební karta regulována podrobně zákonem. Dílčí úpravu obsahuje zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku, který upravuje vydávání a používání elektronických platebních prostředků, avšak z pohledu ochrany spotřebitele.

Platební karty jsou využívány v hotovostním styku, např. při výběru z bankomatu, na pobočkách bank nebo při placení v obchodech.⁴³

Jsou známy dva druhy podvodů s platebními kartami za účelem získání zboží, služeb bez placení či získání peněz. Prvním druhem jsou podvody s přítomností karty, která byla vlastníkovu ukradena, v druhém případě jsou zneužity ukradené údaje o platební kartě. Při druhém typu zneužití vlastník karty o operaci neví a dozví se o ní až při obdržení výpisu. Tyto podvody jsou pro vlastníka nebezpečnější, paradoxně se většinou jedná o zneužití ze strany příbuzných.⁴⁴

3.6.1 Rizika spojená s používáním platebních karet

Klienti jsou v praxi při používání platebních karet, nejčastěji vystaveni následujícím rizikům:

- úvěrové ztrátě,
- zneužití karty cizí osobou, zneužití nedoručené karty,
- padělání karet,
- objednávkové služby,
- podvodná žádost o kartu.

⁴¹ *Odcizení* [online]. 2010 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.

⁴² POLOUČEK, S., et al. *Peníze, banky, finanční trhy*. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 21.

⁴³ MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 55-56.

⁴⁴ JÍLEK, J. *Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk*. Praha : Grada Publishing, 2013, s. 529-530.

Úvěrové ztráty - jsou ztráty, kdy klient není schopen uhradit své závazky, během stanovené lhůty podle podmínek uvedených ve smlouvě. Nejčastěji jsou spojeny s použitím úvěrové karty. Banky jsou povinny ověřit klienta pro schopnost placení.⁴⁵

Zneužití ztracených nebo odcizených platebních karet tvoří nejčastější ztráty vydavatelům. Tento druh rizika činil v roce 1996 asi 59 % celkových ztrát. Při ztrátě nebo krádeži musí majitel karty, co nejdříve informovat o této situaci svoji banku. Banka provede tzv. stoplistaci karty. Proti zneužití karty jsou výběry hotovostí vázány na znalosti kódu PIN. Při komunikaci s bankou klient předkládá průkaz totožnosti a podepisuje účtenky. V roce 2001, jako první na světě česká eBanka zavedla tzv. zamykání karet pomocí SMS. Klient pomocí menu a odesláním SMS, zablokuje svou platební kartu, díky tomu ji podvodník nemůže zneužít. Před placením si kartu odblokuje. Podobnou ochranu zavedly i jiné banky koncem roku 2002.⁴⁶

Zneužití nedoručené karty - platební karty většina bank rozesílá klientům poštou, v jiné zásilce posílá PIN. V průběhu poštovní přepravy jsou některé doručované karty odcizeny a poté zneužity. Každá platební karta má čistý podpisový proužek, kde si může podvodník podle jména klienta vytvořit svůj vlastní vzorový podpis.⁴⁷

Padělky karet - kriminální skupiny z různých oblastí celého světa se nejvíce podílejí na padělcích. Zařízení, která jsou používána na výrobu padělků, mohou být velikosti osobního kufříku a rychlost výroby karty trvá jen několik málo minut od zjištění údajů.⁴⁸

V současné době je padělání platebních karet a jejich zneužití nejrozšířenějším typem bankovních podvodů. V převážné většině jsou padělané karty napojené na skutečný účet nějakého klienta, ten většinou o zneužití své karty neví. Před paděláním platební karty, amatéry odradí mnoho kvalitních zabezpečovacích prvků na kartě. Organizované skupiny používají stejnou technologii jako výrobci karet a ty nikdo nezastaví. Existují programy, které dokážou v jistých případech tyto podezřelé transakce odhalit a informovat držitele karty o jejím zneužití.⁴⁹

⁴⁵ RAK, R., MATYÁŠ, V., ŘÍHA, Z., et al. *Biometrie a identita člověka*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 77.

⁴⁶ JUŘÍK, P. *Platební karty: Velká encyklopedie – 1870 – 2006*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 201.

⁴⁷ RAK, R., MATYÁŠ, V., ŘÍHA, Z., et al. *Biometrie a identita člověka*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 77.

⁴⁸ *Padělky karet* [online]. 2009 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <http://www.finarbitr.cz/download/137_cs_a5_bezhotovostni_podvody.pdf>.

⁴⁹ *Padělky karet* [online]. 2010 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/nejcastejsi-podvody-platebnimi-kartami/>>.

Objednávkové služby - vybranými druhy platebních karet lze zaplatit za zboží nebo služby také prostřednictvím telefonu, dopisu, faxu nebo internetu. Toto jsou služby Mail/Telephone Order, kdy držitel karty sděluje dodavateli písemně nebo ústně číslo své karty, konec její platnosti a u poštovní objednávky potvrzuje i placenou částku. Dodavatel své bance předá prodejní doklad po provedení ověření transakce. Tento druh transakcí tvoří asi 26 % všech podvodů s platebními kartami, kdy jsou tyto získané údaje zneužity.⁵⁰

Podvodná žádost o kartu - neobvyklým způsobem je, zneužití osobních údajů, díky nimž banka vydá podvodníkovi kartu. Ten s ní platí a účet chodí klientovi. Dokázat tento podvod je velmi obtížné, klienta stojí hodně úsilí i peněz.⁵¹

3.6.2 Technické typy podvodů

Při těchto podvodech pod vlivem technologického vývoje a znalostí dochází k rychlému vývoji. Nejvíce v oblasti techniky, kterou jsou získávány citlivé údaje a poté jsou zneužívány.

Libanonská smyčka - tento podvod spočívá ve vložení speciálně vytvořené zábrany do bankomatu, která zabrání vysunutí a vrácení karty vlastníkov. Karta vlastně uvízne ve vložené smyčce. Tento okamžik využije podvodník, aby poradil zákazníkovi opětovné vložení PINu, který odpozoruje. Po neúspěchu zákazník odchází problém reklamovat a podvodník v tomto okamžiku pomocí zjištěného PINu kartu použije k dalším výběrům než je karta bankou zablokována.⁵²

Skrytá kamera - díky skryté malé kameře podvodník zjišťuje PIN, většinou je v kombinaci s libanonskou smyčkou či skimmingem. Zabránit tomu můžeme skrytím zadávání PINu.

Dotekové senzory - jedná se o docela vzácný způsob, kdy se instalují senzory na klávesnici bankomatu za účelem získání PINu. Může být kombinován s přepadením, účelovou krádeží nebo jiným způsobem, jak se zadrží karta postiženého.⁵³

⁵⁰ RAK, R., MATYÁŠ, V., ŘÍHA, Z., et al. *Biometrie a identita člověka*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 77.

⁵¹ *Podvodná žádost o kartu* [online]. 2008 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.

⁵² JURÍK, P. *Platební karty: Velká encyklopedie – 1870 – 2006*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 202.

⁵³ *Dotekové senzory* [online]. 2009 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <http://www.finarbitr.cz/download/137_cs_a5_bezhotovostni_podvody.pdf>.

Skimming - je podvodné jednání. Pachatel při něm zkopíruje údaje z magnetického proužku karty, aniž by o tom věděl držitel karty. Získané údaje se nahrají na novou padělanou platební kartu.⁵⁴

Ke kopírování informací z platebních karet dochází:

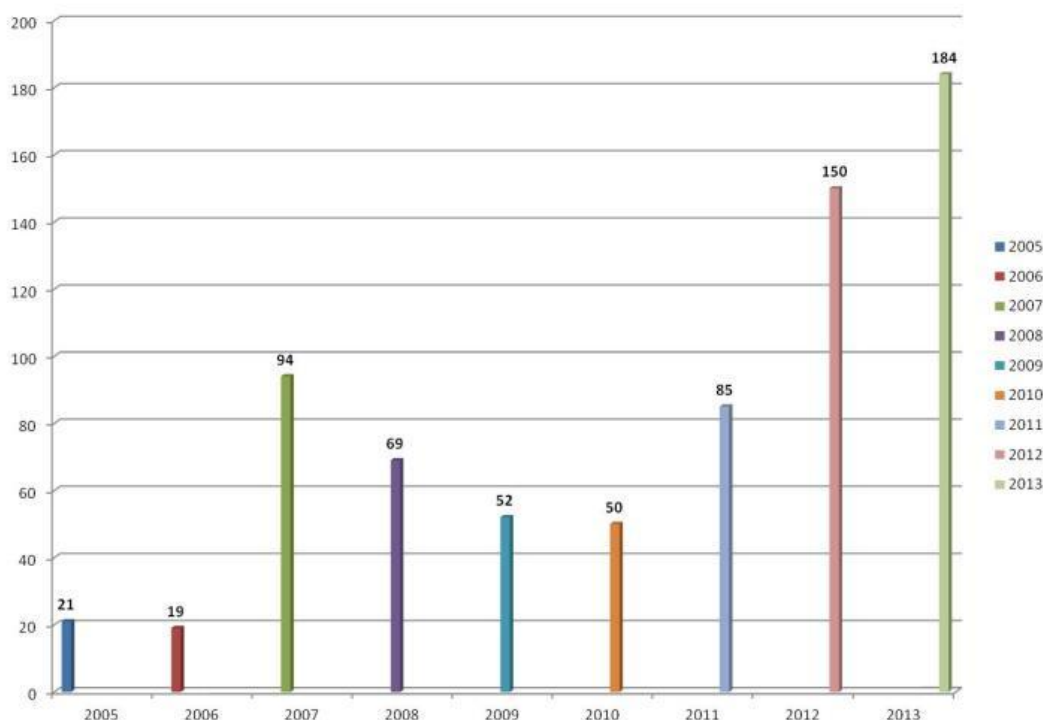
- u bankomatů, kde podvodníci umístí speciální kopírovací zařízení, které zkopíruje všechna data z magnetického proužku platební karty, a též je používá k výrobě padělků; tento kopírovací způsob je nejvíce používaný,
- u obchodníků, data z magnetického proužku platební karty zkopíruje nepoctivý pracovník z obchodní společnosti ještě před tím než je vrácena zákazníkovi a tyto získané údaje mu poslouží k výrobě padělku platební karty; nejčastěji se toto jednání objevuje v barech, restauracích, na čerpacích stanicích nebo v hotelech.

Skimmovací zařízení - je takové zařízení, které umožňuje zkopírovat elektronické údaje z platební karty. Toto zařízení bývá většinou nainstalováno na bankomatu a to v místě, které je určeno pro vkládání karty. Skládá se ze dvou částí. První část načítá data z platební karty vložené do bankomatu a druhá část umožňuje získat číselný PIN kód. Pro výrobu padělků karet a nelegální výběry z finančních účtů potřebují pachatelé oba tyto údaje.⁵⁵

⁵⁴ *Skimming* [online]. 2015 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming.aspx>>.

⁵⁵ *Skimmovací zařízení* [online]. 2011 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming-2011.aspx>>.

Obrázek 1: Přehled případů skimmingu na území ČR v období let 2005 - 2013⁵⁶

Tento graf nastiňuje vývoj skimmingu na území ČR v letech 2005 - 2013. Kdy rok 2006 byl nejnižší, činil 19 případů, v roce 2007 byl již skimming na 94 případech, v letech 2008 až 2011 nepřesáhl tuto hranici. Rok 2012 zaznamenal větší nárůst až na 150 případů, a v roce 2013 došlo k nárůstu až na 184 případů. Jak můžeme z grafu vidět, i usuzovat nezdá se, že by byl skimming na ústupu, jak vyplývá je naopak na vzestupu. Proto je nutné přijmout taková opatření, která by jej dokázala snížit respektive odstranit.

Phishing - „*Phishing je metoda pro odesílání falšovaného e-mailu příjemci, který klamavým způsobem napodobuje legální instituci s úmyslem vyzvědět od příjemce důvěrné informace jako číslo platební karty nebo heslo k bankovnímu účtu. Takový e-mail většinou navádí uživatele, aby navštívil nějaké webové stránky a zadal zde tyto důvěrné informace. Tyto stránky mají design podobný jako instituce, za kterou se scammer vydává, aby získal vaši důvěru. Stránky této instituci samozřejmě nepatří a výsledkem je ukradení vašich důvěrných údajů za účelem finančního zisku. Proto je slovo phishing evidentně variací na slovo fishing, kde scammer nahrazuje „háčky“ v naději, že se do nich pár jeho obětí „zakousne“.*⁵⁷

⁵⁶ Přehled skimmingu na území ČR v období let 2005 – 2013 [online]. 2013 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming-2011.aspx>>.

⁵⁷ LANCE, J. *Phishing bez záhad*. Praha : Grada, 2007, s. 284.

Tabulka č. 1: Phishing - internetové podvody⁵⁸

Druhy zneužití	Rok 2013	Rok 2014
Jména banky	22,2 %	16,3 %
Internetových obchodů	6,5 %	7,3 %
Karty Visa	-	31,0 %
PayPalu	-	30,0 %
Amazonu Expressu	-	25,0 %
Finanční data uživatelů	26,1 %	28,8 %
Odhalení	Rok 2013	Rok 2014
Systému Mac	48,5 %	9,6 %
Platebního systému v ČR	7,2 %	5,1 %

V tabulce jsou uvedeny případy phishingu a jejich porovnání v roce 2013 s rokem 2014. Případy zneužití se oproti roku 2013 zvýšily. U finančních dat uživatelů, zneužití vzrostlo o 2,7 % oproti roku 2013. V roce 2014 nastalo zvýšení u internetových obchodů o 0,8 %. Naopak případy zneužití jména bank se v roce 2014 snížily na 16,3 % proti roku 2013, kdy toto zneužití činilo 22,2 %. Z tabulky lze zjistit, že odhalení phishingu, bylo v roce 2013 vyšší než v roce 2014.

Pharming - je efektivní, ale pro podvodníka, který chce pomocí něj získat citlivé údaje, velmi obtížný. Klient zadá na svém internetovém prohlížeči nějakou adresu. Ovšem ta nedojde k překladu na správnou adresu, ale na založenou podvodníky.

Spojení s bankou je přesměrováno na jiný kanál. WWW stránky, které podvodníci připravili, se velmi nápadně podobají oficiálním stránkám klientovy banky. Při přihlášení klienta ke komunikaci s bankou, podvodníci získají citlivé údaje. Poté jsou, z klientova účtu, odčerpány jeho finanční prostředky.

Jednodušší je pro pachatele druhá metoda, a proto se více používá. Nechá se jí, ale lépe ubránit. Principem je, že podvodníci napadají jednotlivé počítače. Do klientova počítače se může pharming dostat jako trojský kůň, který může být stažen či poslán v e-mailu.⁵⁹

⁵⁸ *Phishing - internetové podvody* [online]. 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.ictmanazer.cz/2015/02/phishing-se-zameruje-na-kradeze-financnich-dat/>>.

⁵⁹ *Pharming* [online]. 2009 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.konzument.cz/users/publications/2-konzument-test/23-prevence-proti-podvodum-pri-nehotovostnich.pdf>>.

Spoofing - je velmi nebezpečný. Klient, který se chtěl připojit na svoji internetovou stránku je podvodem přesměrován na jinou, ta je k nerozeznání od původně zamýšlené. Zde uživatel dobrovolně vloží své přihlašovací údaje k e-mailu nebo k bankovnímu účtu. Ty obratem získá podvodník a využije ve svůj prospěch. Tento podvod se dá jen těžko odhalit.⁶⁰

⁶⁰ *Spoofing* [online]. 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/prochazeni-webu/bezpecne-domeny.aspx>>.

4 BEZPEČNOST BANKOVNÍCH OPERACÍ Z HLEDISKA KLIENTA

V České republice jsou velmi různá očekávání od využívání elektronických plateb. Tato očekávání vznikají se stupněm finanční a počítačové gramotnosti, s množstvím využívaných operací bankovních služeb, ale i věkem klienta. Lidé podceňují rizika, která vznikají při provádění elektronických plateb, myslí si, že je elektronika ochrání. Jsou velmi neopatrní, zvláště při ztrátě platební karty nebo při podvodném pohybu na svých účtech, kdy reagují velmi pomalu. Tyto nesrovnalosti zjistí většinou po dlouhé době.⁶¹

4.1 Hotovostní platební styk

V ČR se hotovostní platební styk řídí zákonem č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. Zákon stanoví veškeré platby, jestliže jejich výše překračuje částku 15 000 eur, pak musí být provedeny bezhotovostní platbou.

Hotovostní platební styk se provádí pomocí hotových peněz. Charakteristické jsou pro hotovostní platební styk veškeré hotovostní platby. Tyto platby jsou uskutečňovány bankami, právníckými osobami nebo fyzickými osobami, a to jak pro potřebu klientů, tak i pro svou potřebu.

Podniky a fyzické osoby provádějí mezi sebou hotovostní platební styk, a to bez zprostředkování nějakou finanční institucí. Nejvíce je preferován hotovostní platební styk při úhradách menších peněžních částek, nebo v případě nedůvěry v platební schopnosti partnerského subjektu, či při pochybnostech o jeho serióznosti.⁶²

Ve snaze zabránit pokusům realizace hotovostních operací, kdy jde o případy přímého praní špinavých peněz nebo ekonomických aktivit v šedé ekonomice, jsou přijímány různá opatření, k nekontrolovatelnému nakládání s hotovými penězi. Mezi základní druhy opatření, při kterých je možné omezit nelegální operace s hotovými penězi, patří taková opatření, při kterých se nechá zamezit vedení anonymních účtů v bankách. Použitím těchto opatření by se mělo zabránit anonymnímu ukládání peněz na účty či jejich anonymní směně za jinou měnu. A nakonec opatření, které by mělo zamezit používání hotovosti v ekonomice.⁶³

⁶¹ *Rizika bankovních operací z hlediska klienta* [online]. 2013 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/nepodcenujte-rizika-elektronickyh-plateb-jsou-vzdy-bezpecne/>>.

⁶² MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 34.

⁶³ POLOUČEK, S., et al. *Bankovnictví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 153.

4.1.1 Pojištění vkladů

Mezi bankou a klientem snižuje pojištění vkladů negativní důsledky asymetrie informací. Důležité je také, aby klienti nesli zodpovědnost za výběr banky, u které chtějí uložit své volné finanční prostředky. Obvykle je stanoven limit, do kterého jsou vypláceny náhrady.

Od 1. 1. 1995 je v zemích EU požadováno uhradit pojištěným subjektům 90 % vkladu. Ve výši nově zavedeného limitu, který byl určený na minimálně 20 000 EUR. Nicméně limit zákonného pojištění zůstává v jednotlivých zemích rozdílný.

Státní garance jsou další běžnou formou pojištění vkladů. Koncem roku 1994 byla v České republice poskytována garance ČNB u vyjmenovaných bank a vklady u ostatních bank nebyly garantovány vůbec. Je zřejmé, že do té doby systém ochrany depozit nevytvářel mezi bankami konkurenční prostředí, ale právě naopak ho narušoval. Důsledkem toho zvýhodňoval velké a dříve založené, státem vlastněné banky. V České republice stát garantoval vklady v Konsolidační bance a v České exportní bance. V souvislosti s potížemi bankovního sektoru a jeho privatizací byly vystaveny garance v Komerční bance, České spořitelně, Agrobance a ČSOB.⁶⁴

4.1.2 Hladké platby

Nejčastějšími instrumenty hladké platby jsou příkazy k úhradě a příkazy k inkasu. Tyto instrumenty se od sebe liší podnětem k placení - u úhrady dává podnět plátce, ale u inkasa naopak příjemce platby. Zneužití inkasní formy je založeno na uzavřených smlouvách mezi dlužníkem a věřitelem, které banka před zúčtováním kontroluje. Plátce dává příkaz bance u úhrady, a to z důvodu, aby z jeho účtu převedla příslušnou částku na účet příjemce. Věřitel dává příkaz bance u inkasního způsobu, a to k připsání příslušné částky na svůj účet. Důsledkem toho banka zatíží částkou účet dlužníka. Prostřednictvím hladkých plateb je realizována největší část platebního styku, hlavně příkazy k úhradě.⁶⁵

4.1.3 Platební karty

Důležitým pomocníkem pro hospodaření s penězi je platební karta. Bezpečnost je hlavní předností platebních karet. Ta spočívá v tom, že když vám někdo odcizí hotovost, už ji asi nikdy nevidíte, ale platební kartu můžete snadno zablokovat a popřípadě pojistit. Platební karta je nástroj, pomocí něhož se kdykoli dostanete

⁶⁴ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 343-345.

⁶⁵ ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha : Grada Publishing, 2011, s. 238.

k vlastním či půjčeným finančním prostředkům. Může být vydána k úvěrovému účtu, bankovnímu účtu nebo může fungovat jako karta předplacená.⁶⁶

Rozdělení platebních karet:

- **Debetní karta** - je vydávána k běžnému účtu. Jejím použitím může držitel uhrazovat platby za zboží a služby či ji použít k výběru hotovosti z bankomatu. Při čerpání z debetní karty jsou čerpány peníze z klientova osobního konta. Jakmile se banka o peněžní transakci dozví, ihned ji odepíše z účtu.⁶⁷
- **Kreditní karta** - prostřednictvím této karty banka poskytuje klientovi možnost čerpání spotřebitelského úvěru. Držitel ji může použít jak k placení za zboží tak i za služby, ale také k výběru hotovosti z bankomatu. Držitel karty si může od banky opakovaně půjčovat a splácet až do výše stanoveného limitu.⁶⁸
- **Charge karta** - je nejstarší typ platební karty. Jedná se o kartu s odloženou splatností. Funguje podobně jako kreditní karta s tím rozdílem, že klient musí bance po skončení účetního cyklu celý dluh splatit najednou. Výhodou u charge karty je, že z čerpané částky se neúčtuje žádný úrok.⁶⁹
- **Embosovaná karta** - je karta, která má identifikační údaje vyraženy reliéfním písmem. Touto kartou lze platit i u obchodníků, kteří mají pouze mechanickou čtečku.⁷⁰
- **Karta s magnetickým záznamem** - identifikační údaje, jsou zaznamenány na magnetickém proužku. Tento magnetický proužek umožňuje provádění elektronických transakcí platební kartou.⁷¹
- **Čipová karta** - má zaznamenaná data v mikročipu, který je umístěn na přední straně karty. Čipové karty mají výhody, např.: vyšší stupeň bezpečnosti, možnost širšího využití díky paměti čipu a v neposlední řadě možnost lokálního ověření identifikačních údajů držitele.⁷²

⁶⁶ *Platební karty* [online]. 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/bankovni-ucty/platebni-karty/pruvodce/>>.

⁶⁷ MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 60.

⁶⁸ *Kreditní karta* [online]. 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/80265-platebni-karty-a-jejich-druhy>>.

⁶⁹ *Charge karta* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/80265-platebni-karty-a-jejich-druhy>>.

⁷⁰ *Embosovaná karta* [online]. 2009 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://embosovana-karta.webnode.cz>>.

⁷¹ MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 61.

⁷² MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 61.

- **Karta s laserovým záznamem** - u této karty jsou data vypalována přímo do podkladové vrstvy laserovou technologií. Výhodou této karty je vysoká kapacita záznamu a naopak nevýhodou je možnost jednoduchého kopírování.⁷³

Platební karty jsou opatřeny řadou ochranných prvků:

- hologram,
- speciální podtisk,
- ultrafialový tisk,
- mikrotext,
- zvláštní ochrana podpisového proužku.

4.1.4 Výběr hotovosti z bankomatu

Platební karta neslouží jen k bezhotovostnímu placení, ale také slouží k přístupu držitele k hotovým penězům uloženým na účtu, ke kterému je vydána. V takovémto případě se jedná o hotovostní operaci.⁷⁴

Zabezpečení operací při výběru hotovostí v bankomatech je důležitým momentem chování zákazníka při této činnosti. Nejdůležitější je věnovat pozornost při zadávání PINu na klávesnici bankomatu a to z důvodu jeho odpozorování. Jedním ze základních forem zjištění plateb jakoukoliv platební kartou je autorizace karty. Autorizace je vlastně ověření oprávněnosti k provedení příslušné transakce danou platební kartou. Autorizace se člení na pozitivní a negativní. Negativní autorizace je taková, při které se dá zjistit, zda je karta platná či zda není překročen limit na operaci. Pozitivní autorizace znamená, že se provádí předchozí operace a kontroluje se zůstatek na účtu.

Dělení autorizace podle technického způsobu kontroly.⁷⁵

- elektronickou autorizaci s využitím PINu,
- elektronickou autorizaci s využitím podpisu klienta,
- ověření autorizačního limitu s využitím podpisu.

Důležitá je ochrana platebních karet, jak výrobců, tak i jejich držitelů. Ochrana platebních karet se dělí podle způsobu ohrožení na:

- jejich padělání - u této ochrany se jedná o využití technických prvků, mezi které patří kódy v magnetickém proužku, čipu, hologram a speciální provedení podpisového proužku.

⁷³ MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 61.

⁷⁴ MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 56.

⁷⁵ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 187-188.

- jejich zneužití - tato ochrana spočívá v tom, že uživatel nesmí sdělovat nikomu jinému svůj PIN a měl by svoji kartu chránit proti krádeži.

4.2 Bezhotovostní platební styk

Bezhotovostní platební styk je převážně uskutečňován bankami, buď převodem z bankovního účtu plátce, nebo na bankovní účet příjemce platby bez oběhu hotových peněz. Bezpečnější a levnější je bezhotovostní platební styk oproti hotovostnímu platebnímu styku. V ČR se postupně zvyšuje podíl bezhotovostních plateb.

V bezhotovostním platebním styku se rozlišují dvě základní formy, a to úhrada a inkasní forma placení. Plátce v případě úhrady dává příkaz k odeslání částky ze svého účtu ve prospěch účtu příjemce. Pomocí této formy je možné hradit platby za zboží, služby, daně, clo apod. Naopak inkasní forma placení se používá při vyrovnání faktur za elektřinu, telefon, plyn, nájem apod., kdy se na tom plátce a příjemce dohodnou. Banka před neoprávněným inkasem chrání klienta.⁷⁶

4.2.1 Šeky

Šeky patří mezi nejstarší platební instrument, s nímž se můžeme setkat i dnes. Používání šeků není v České republice moc rozšířené, ale v některých zemích, jako je např. Francie, Irsko, Malta či USA, je právě více než 50 % všech transakcí za rok provedeno šekem.

Šek je cenný papír, který obsahuje bezpodmínečný příkaz výstavce šeku šekovníkovi, bance, aby za tento šek uvedenou částku uhradil. Částka se vyplácí buď v hotovosti nebo bezhotovosti. Pokud výstavce šeku chce zabránit výplatě v hotovosti, vloží na šek poznámku „jen k zúčtování“.

Šek musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti. Mezi tyto náležitosti patří:⁷⁷

- bezpodmínečný příkaz zaplatit šekovou částku,
- slovo „šek“ uvedené v textu listiny,
- jméno toho, kdo má platit,
- místo splatnosti šeku,
- datum a místo vystavení, podpis výstavce.

⁷⁶ *Bezhotovostní platební styk* [online]. 2014 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z WWW: <http://www.bankovniagramotnost.cz/gramotnost_co-jeste-umi-banka_tuzemsky-platebni-styk>.

⁷⁷ *Šeky* [online]. 2007 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=323>>.

Druhy šeků se dělí na:⁷⁸

- **Cestovní šeky** - patří mezi nejstarší metodu bezhotovostního placení na světě. Společnost American Express vydala v roce 1891 první cestovní šeky. Tyto šeky patří k nejvíce používaným platebním prostředkům při cestách do zahraničí. Peněžní hotovost nahrazují cestovní šeky, a proto s nimi můžeme i přímo platit.
- **Bankovní šeky** - u tohoto šeku je výstavcem přímo banka. Tím je zaručeno bezproblémové proplacení při předložení šeku nebo při inkasu. Bankovní šek patří mezi nejdražší, při jeho vystavení se platí řádově v průměru 300 Kč za jeden. Nejvíce, se používají v obchodním styku, nebo při vysokých částkách, při kterých je důležitá jistota proplacení a zároveň eliminace rizika přenesené hotovosti.
- **Soukromé šeky** - jsou vydávány k soukromému, osobnímu či firemnímu účtu. Nejčastěji se využívají pro vyplacení hotovosti a to v duchu vzájemné důvěry. Nevýhodou soukromého šeku je nemožnost ověření jeho krytí. Za trestný čin se považuje právě vystavení nekrytého šeku. I když jsou soukromé šeky vhodným nástrojem hlavně tam, kde není možné použít platební kartu, je důležité minimalizovat riziko převážně velké hotovosti. Vzájemná důvěra je však nutná u výstavce a příjemce soukromého šeku.

4.2.2 Homebanking

Téměř všechny bezhotovostní operace s běžným účtem umožňuje homebanking. Mezi ně patří například zjišťování zůstatku účtu, podávání příkazů k úhradě, sledování toku plateb, zakládání termínovaných účtů či zahraniční platby. Mimo jiné také nabízí přístup do databáze banky. Mimo jiné lze tento program připojit na vlastní účetní systém, čímž se umožní přímo přístup do databáze banky.

Nevýhodnou homebankingu je, že tento program je licenčně vázaný pouze na jeden počítač. Komplikovaná je už nejenom jeho instalace, ale také není snadné a ani legální jej instalovat na jiný počítač.

K zabezpečení homebankingu se používají potvrzení bankovních operací podpisovým certifikátem. Využitím internetu přes šifrované SSL spojení, přímým spojením k modemu banky a vytočením telefonního čísla jsou přenášena data. Majetní

⁷⁸ *Dělení šeků* [online]. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/bankovni-ucty/seky/pruvodce/>>.

lidé i velké firmy stále používají homebanking z důvodu absence nutnosti použití internetu ke spojení s bankou.⁷⁹

4.2.3 Phone banking

Tato služba nabízí aktivní a pasivní varianty. Aktivní varianta umožňuje zadávání příkazů k úhradě i inkasu, měnové konverze, základní spořicí nebo termínované vklady a další služby. Naopak pasivní varianta nabízí pouze zjišťování zůstatků na účtu, aktuálních úrokových sazeb a devizových kurzů banky a to většinou prostřednictvím automatu.

Funguje tak, že se vytočí telefonní číslo banky a poté se vám ozve hlasový automat, ten vás požádá o vaši identifikaci prostřednictvím klientského čísla a PINu a teprve pak je možné provádět transakce. Druhou možností je, že mluvíte přímo s operátorem, kde probíhá přihlášení podobně jen s tím rozdílem, že čísla nemusíte vyřukávat na telefonu, ale nadiktujete je přímo telefonnímu bankéři.

Služby, které využívají hlasových automatů, jsou nepřetržitě k dispozici, nabízejí však většinou omezený rozsah služeb.

Asi jediné nebezpečí u phone bankingu je vyzrazení vstupních hesel, pomocí kterých může provádět kdokoli transakce s vaším účtem. Takovému nebezpečí se však nechá předejít nastavením limitů pro transakce prováděné po telefonu, použitím elektronického klíče a hlavně uložením vstupních hesel.⁸⁰

4.2.4 Internet banking

Tato služba dnes nahrazuje GSM Banking, poskytuje možnost využití stejných služeb bez přítomnosti na pobočce banky. Díky ní se mohou zjišťovat zůstatky, historie účtu, zadávat příkazy k úhradě, inkasu, zadávat termínované nebo spořicí účty a využívat dalších služeb nabízených vaší bankou, z jakéhokoli místa s možností použití internetu. V současné době všechny banky nabízejí internetové bankovníctví.

K používání internet bankingu je potřeba pouze počítač připojený k internetu. V prohlížeči si klient otevře webovou stránku své banky a může provádět transakce. Pro vstup do své banky potřebuje uživatelské jméno nebo klientské číslo. Banky využívají řadu metod k ověření totožnosti klienta. Mezi nejjednodušší, ale také nejméně bezpečnou patří použití hesla. Některé banky nabízejí možnost zasílání přístupového

⁷⁹ *Homebanking* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/bankovnictvi/prime-bankovnictvi/home-banking/pruvodce/>>.

⁸⁰ *Phone banking* [online]. 2003 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/investice/15758-phone-banking/>>.

kódu na předem určený mobilní telefon. Další možností je uložení bezpečnostního certifikátu přímo v počítači, pomocí kterého je možné připojení, k internetovému bankovníctví.

Bezpečnost u této služby souvisí hlavně s bezpečností samotného internetu. Komunikace s bankou probíhá přímo pod zabezpečeným protokolem https. Bezpečnost závisí hlavně na způsobu identifikace klienta. Mezi nejméně bezpečnou variantu patří heslo. A to díky tomu, že pokud ho někdo zjistí, může se dostat k vašim financím. Důsledkem toho je bezpečnější použití certifikátů uložených přímo v počítači. O bezpečnosti tohoto způsobu identifikace, který sama využívá, se snaží většina bank přesvědčit své klienty. Absolutní záruky bohužel poskytnou nelze.⁸¹

4.2.5 Dokumentární platby

U dokumentárních plateb se předkládají dokumenty, které svědčí o uskutečnění dodávky zboží či jiné obchodní činnosti, které zajišťují provedení platby. Pro banku jsou tyto dokumenty velmi důležité. Předkládá je dodavatel a prokazují např. pojištění zboží, dopravu zboží, převzetí zboží ze skladu apod. Dodavatel může po dohodě s odběratelem předložit bance také dokumenty o inkasu z účtu svého obchodního partnera v cizině. Zvýšení jistoty při platbách v zahraničním obchodě je důvodem pro dokumentární placení, které by mělo předcházet platební neschopnosti u odběratelů. Mezi nástroje, které banka používá, patří dokumentární a směnečné inkaso.⁸²

4.2.6 Dokumentární akreditiv

Je otevření účtu prostřednictvím uzavření smlouvy mezi bankou a klientem. Z tohoto účtu je mezi dodavatelem a odběratelem zaplacená dodávka na určitou částku a sjednaný termín, tyto podmínky jsou dohodnuty v obchodní smlouvě. Dodavatel má tímto větší jistotu, že dostane zaplacen.

Akreditiv se dělí na:⁸³

- krytý - peněžní prostředky jsou předem uloženy na účet,
- nekrytý - na účtu je nulové saldo a je zatížen až v okamžiku platby,
- odvolatelný - může být kdykoliv bankou zrušen,
- neodvolatelný - platby z účtu lze provádět až do stanoveného termínu,

⁸¹ *Internet banking* [online]. 2003 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/internetbanking/15761-internet-banking>>.

⁸² *Dokumentární platby* [online]. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z WWW: <http://www.bankovniagramotnost.cz/gramotnost_jsem-firma_zahranicni-platebni>.

⁸³ ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha : Grada Publishing, 2011, s. 239.

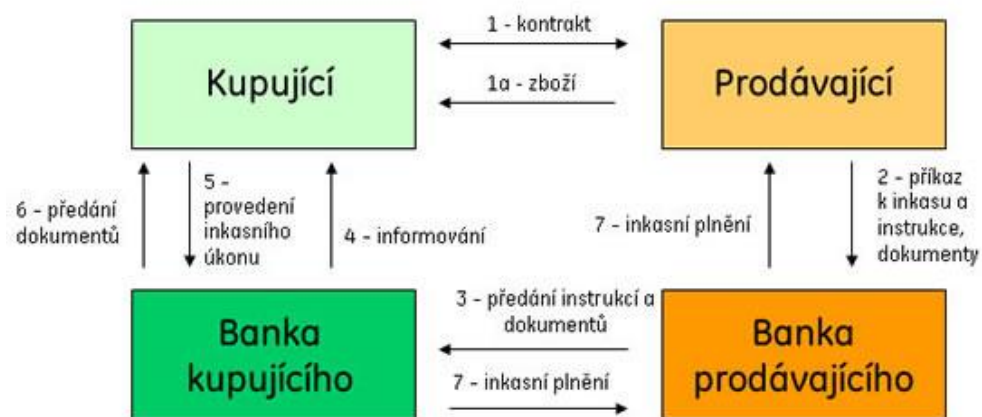
- revolvingový - při opakujících se dodávkách ve stejné výši je po vyčerpání automaticky k dispozici další.

Pro zaručení platby za dodané zboží je zřízení dokumentárního akreditivu určitou zárukou neboli výhodnou. Dodavatel má jistotu, že je částka k úhradě připravena a dodavatel nemůže bez předložení těchto dokumentů chtít peněžní úhradu.

4.2.7 Dokumentární inkaso

Jedním z nejčastěji využívaných platebních instrumentů v tuzemském i mezinárodním obchodě a ve většině zemí světa je dokumentární inkaso. Je používáno, jestliže prodávající nemá žádné pochybnosti o ochotě a možnostech kupujícího zaplatit za dodávané zboží či dodávané zboží převzít. Kupujícímu nebudou vydány dokumenty ani zboží do doby, než splní veškeré inkasní podmínky. Abychom zjistili, zda inkaso probíhá v pořádku, můžeme si dohodnout zasílání elektronických výpisů. To se provádí formou zasílání výpisů elektronicky nebo poštou, v různých časových intervalech.⁸⁴

Obrázek 2: Princip fungování dokumentárního inkasa⁸⁵

1. Prodávající a kupující uzavřou mezi sebou kupní smlouvu.
2. Prodávající předá své bance příkaz k provedení dokumentárního inkasa a instrukce s ním spojené.
3. Banka předá instrukce a dokumenty bance kupujícího.
4. Banka informuje kupujícího o obdržení dokumentů.
5. Kupující provede inkasní úkon.
6. Banka předá kupujícímu dokumenty.
7. Banka kupujícího předá inkasní plnění bance dovozce.

⁸⁴ ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha : Grada Publishing, 2011, s. 240.

⁸⁵ *Princip fungování dokumentárního inkasa* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z WWW: <<https://www.gemoney.cz/firmy/zahranicni-obchod/zajisteni-exportniho-rizika>>.

5 ZPŮSOBY ZAMEZENÍ PODVODNÝCH ČINNOSTÍ

Z důvodu vysokého výskytu podvodů v bankovním sektoru, je velmi důležité těmto nekalým činnostem zamezit. Ve větších finančních institucích se používají služby operačních rizik a fraud managementu. Jednou z nejdůležitějších oblastí fraud managementu jsou informační technologie. Tento systém by měl zamezit přístupu zvenčí i z vlastních řad k neoprávněnému nakládání s daty a účty klientů.

Vhodnými nástroji fraud managementu jsou nové moderní metody pro data mining, které byly vyvinuty na základě používání počítačů, elektronických transakcí a platebních karet. Jsou vhodné pro sledování podvodných událostí, monitorování oblastí, ve kterých se podvody nejvíce objevují, a které jsou nejvíce zranitelné.

Prostředky používané pro bezpečnost jsou stále důmyslnější, a proto jsou také hůře prolomitelné a podaří se to jen velmi schopným jedincům. I přes tuto skutečnost je nutno být stále ve střehu. Podvody jsou a stále budou, nedají se úplně vymýt. Proto je nutné investovat do bezpečnostních opatření a zároveň co nejvíce preventivně informovat klienty.⁸⁶

5.1 Boj proti praní špinavých peněz

Prvotně byl boj proti praní špinavých peněz ve světě soustředěn zejména na výnosy z prodeje drog, ale postupně se jeho rozsah zvětšil téměř na veškeré výnosy z trestné činnosti. Transakcemi různého druhu lze zabránit možností zjištění podvodů, jako jsou např. kombinace bezhotovostních a hotovostních operací, investování, nákup a prodej cenných věcí. Jsou určeny subjekty, pomocí kterých se mohou tyto transakce uskutečňovat. Většinou se jedná o investiční společnosti, banky, kasina a obchodníky s cennými papíry.

Hlavní principy systému boje proti praní špinavých peněz přijala Česká republika zákonem č. 61/1996 Sb., systém boje proti praní špinavých peněz na bázi administrativního modelu jednotky. Zákonem jsou dány Finančnímu analytickému útvaru tyto základní úkoly:⁸⁷

- přijímat od finančních institucí a šetřit hlášení o podezřelých obchodech,
- kontrolovat, zda finanční instituce plní povinnosti dané jim zákonem,
- zjišťovat spolupráci se zahraničními subjekty v dané oblasti právní,

⁸⁶ *Způsoby zamezení podvodných činností* [online]. 2011 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z WWW: <http://www.statsoft.cz/file1/PDF/Fraud_management.pdf>.

⁸⁷ *Boj proti praní špinavých peněz* [online]. 2011 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.ardeus.cz/ARDEUSNEWS/Prani-spinavych-penez-historie-a-zakladni-charakteristika.html>>.

- agenda spojená s problematikou praní peněz.

5.2 Boj proti korupci

Snižování korupce je cílem protikorupčních opatření, i když úplné její odstranění je nereálné. V důsledku nedostatečných výsledků, který stanovil nedosažitelné cíle, je velmi důležitý boj proti korupci. Díky těmto nereálným cílům odrazuje společnost od větší účasti v protikorupčních aktivitách. Velký důraz je potřeba dávat především na prevenci možné budoucí korupce i na systémové změny.

Můžeme vyjmenovat několik základních podmínek úspěšnosti boje s korupcí:⁸⁸

- výchova obyvatel k nové hodnotové orientaci,
- nezávislost médií,
- akceptace a realizace mezinárodních smluv a úmluv potírajících korupci,
- transparentnost financování politického prostředí,
- existence nezávislých vyšetřovacích a justičních orgánů,
- provádět důslednou kontrolu činnosti zodpovědných osob,
- vytvářet racionální regulační plány ve státní správě,
- vytvořit rovnocenné a spravedlivé právní opatření,
- vypracovat mezinárodní kodexy chování veřejných činitelů,
- uskutečnit reformu veřejného sektoru, zkvalitnit a zefektivnit chod státní správy,
- provádět právně ošetřenou liberalizaci a privatizaci.

Je vhodné vybudovat systém, ve kterém se všechny strany navzájem hlídají. Dále také zjednodušovat podmínky a nabízet alternativní řešení problémů. Důležité je řídit se principem „všichni, všude a pořád“ a uplatňovat spíše náhodný prvek než předem daný.

5.3 Prevence proti insider obchodům

V současné době dochází na kapitálových trzích i přes mnoho opatření k insideru tradingu. Můžeme tedy namítat otázku, proč je vlastně insider trading postihován, zda je opravdovým problémem a zda má negativní dopady na ekonomiku a jestli nejsou náklady na jeho postihování a kontrolu moc vysoké?

Můžeme se setkat s názory a studiemi v ekonomické teorii, ale i u odborné veřejnosti, která insider trading odmítá nebo s obhajobou insider tradingem a nepochopením jeho škodlivosti.

⁸⁸ CHMELÍK, J. *Korupce a úplatkářství*. Praha : Linde, 2003, s. 150.

Hlavní zástupci insider fadingu říkají, že využití insider informací je jedna z nejrychlejších cest, jak se kurzy akcií mohou dostat na místa, kam skutečně patří. Díky těmto názorům outsideři cenné papíry nekupují z důvodu malé informovanosti a v případě jejich získání neschopnosti je využít.

Americký profesor H. G. Mannem obhajuje insider fading a tvrdí, že obchodování na základě neveřejných informací je zločinem bez oběti, a proto nemůže být postihován. Nejčastější z řad obětí jsou „neinformovaní“ akcionáři.⁸⁹

5.4 Podvody s platební kartou

Na platebních kartách nelze použít ochranné prvky, které chrání bankovky a šeky. V roce 1983 MasterCard využil jako ochranný prvek hologram k ochraně platebních karet. Průběžně se zdokonalují platební systémy a bezpečnostní prvky, mezi kterými jsou i hologramy.

Byl zaveden nový model, který se používal v roce 1990 až do roku 1996. Joel Lisker, senior viceprezident pro bezpečnost a řízení rizik zdůvodnil tuto změnu takto: „*Velmi rychle vyvíjíme technologie pro prevenci podvodů, jako jsou mikročipy a neuronové sítě, přesto je v našem sektoru nutné zvýšit i současnou ochranu karet*“.

Podle něj je zdokonalování fyzické bezpečnosti jedním z nejlepších způsobů celosvětové obrany proti podvodům a hlavně padělkům.⁹⁰

5.5 Podvodná žádost o kartu

K prevenci tohoto podvodu se využívá ověřování osobních dokladů klientů. Ověření bonity žadatele pomocí mezibankovní databáze klientů, je většinou v zemích, kde je možné požádat o platební kartu žádostí zaslanou poštou.

Případy zneužití odcizených nebo ztracených dokladů se vyskytují ve většině zemí světa. Tyto odcizené doklady pak následně použijí třeba k podání žádosti o úvěr či vydání kreditní karty.

Jednoduchá doporučení pro klienty:⁹¹

- chraňte své osobní doklady před ztrátou či krádeží,
- nesdělujte osobní údaje neznámým lidem,
- v případě, že zjistíte odcizení svých dokladů nebo osobních informací, je nanejvýše nutné informovat policii.

⁸⁹ POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 575.

⁹⁰ JUŘÍK, P. *Platební karty: Velká encyklopedie – 1870 – 2006*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 202.

⁹¹ JUŘÍK, P. *Platební karty: Velká encyklopedie – 1870 – 2006*. Praha : Grada Publishing, 2006, s. 204.

5.6 Zneužití nedoručené karty

V České republice se karty, které jsou zasílané bankou, blokují. Takto zablokované karty jsou neaktivní a nedají se použít. Pouze embosované karty se dají zneužít pomocí imprinteru. V těchto případech je problém přejímání odpovědnosti.⁹²

5.7 Padělky karet

Před padělkami karet se bránit nelze, je to věcí banky a policie. Banky a karetní společnosti se brání proti padělkům tím, že zavádějí nejrůznější ochranné prvky a technologická zabezpečení.⁹³

5.8 Hradecká lišta a libanonská smyčka

U obou těchto případů by klient neměl zásadně odcházet od bankomatu, a odmítnout pomoc každého, kdo by mohl odpozorovat PIN kód a zároveň ho nikomu nesdělovat. Pokud máte dojem, že s bankomatem není něco v pořádku, měli byste kontaktovat banku, které bankomat patří nebo rovnou zavolat na policii a vyčkat do jejich příjezdu.⁹⁴

5.9 Skimmovací zařízení

Na ochranu, před tímto druhem podvodu je nutné, aby klienti věděli, jak skimmovací nástavce vypadají a kam je pachatelé na bankomatu nasazují. Uživatel by měl vědět, jak má vypadat originální vzhled bankomatu.

Pokud se jedná o originální šterbinu, platební karta musí jít vždy volně vsunout a vyjmout. Nemělo by se stát, že se někde zadrhne nebo zastaví.

Jestliže máte podezření, že spodní panel s klávesnicí je falešný a jsou na něm viditelné větší mezery mezi bočními stěnami bankomatu, poté neváhejte a chytněte za spodní část a trhněte směrem nahoru. Když se jedná o originální panel, nic se nestane, ale pokud by se jednalo o falešný panel, pak s největší pravděpodobností zůstane v ruce klienta a v takovém případě by měli ihned volat policii.⁹⁵

⁹² *Zneužití nedoručené karty* [online]. 2008 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.

⁹³ *Padělky karet* [online]. 2008 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.

⁹⁴ *Hradecká lišta a libanonská smyčka* [online]. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://karty-penize.webnode.cz/skimming/jine-utoky-na-bankomaty/>>.

⁹⁵ *Skimmovací zařízení* [online]. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://karty-penize.webnode.cz/skimming/jak-na-skimming-/>>.

5.10 Phishing a jeho předcházení

Problémem počítačové bezpečnosti je phishing a věčné boje se spamem. Jelikož se nemůžeme spoléhat na to, že nás někdo před tímto typem podvodu ochrání, tak je důležité udělat první krok a to osobní ochranu. Žádná ochrana nás totiž nemůže ochránit na 100 %.

Desatero proti phishingu osobní ochrany:⁹⁶

1. antivirový program,
2. firewall,
3. antispyware,
4. základní bezpečnostní návyky,
5. nepracovat jako administrátor,
6. aktualizovat, aktualizovat, aktualizovat,
7. používat bezpečný prohlížeč,
8. používat phishingovou ochranu v prohlížeči,
9. ochrana proti spamu a bezpečná pošta,
10. bezpečné bankovníctví.

Boj s phishingem a spamem je bohužel neustálý. Když se podaří zlikvidovat jednu phishingovou aktivitu v zápětí se objeví několik dalších. Jedním z faktorů, které velmi napomáhají k tomu, že phishing má zelenou je přílišná svoboda uživatele v rámci používání jeho software.

5.11 Ochrana proti pharmingu

Phishing je méně nebezpečný než je pharming. Pharmingem se nechá oklamat i zkušený uživatel webových služeb. Tento podvod nemusí odhalit ani ochrana proti podvodným webům, která je součástí webových prohlížečů. I když se zdá, že je boj proti pharmingu těžší, neměli bychom ho vzdávat. Ochranou proti tomuto útoku je správně nastavený a hlavně aktuální antivirový program. Další možností ochrany je vytvoření samostatného souboru, který se nechá díky bezpečnostním aplikacím zamknout a ochránit před změnou.

Nejdůležitější je informovanost uživatelů, aby bezmyšlenkovitě neklikali na odkazy v e-mailech, které neznají a nestahovali z internetu neznámé aplikace, i v případě, že se jedná o banku.⁹⁷

⁹⁶ *Jak se bránit phishingu* [online]. 2008 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/jak-se-branit-phishingu/>>.

5.12 Preventivní opatření prováděná bankou

Preventivní opatření snižující riziko zneužití důvěrných informací provádí banka. Jedná se o opatření, jako je zejména šifrování veškerých dat, která jsou přenášena mezi počítačem klienta a serverem banky. Šifrování dat je stanoveno standardem SSL 128bit. Riziko výrazně snižuje šifrování přenesených dat, aby možnost zjištěných důvěrných údajů o klientovi třetí osobou při přenosu datovou linkou a jejich následné zneužití.

Banka také využívá další bezpečnostní prvky, které mají chránit klienta při přístupu do internetbankingu. Mezi tyto bezpečnostní prvky patří možnost využití grafické klávesnice pro zadávání hesla při přihlášení do internetbankingu. To má snižovat riziko zjištění neoprávněných údajů třetí osobou a možnost potvrzení pokynů elektronickým způsobem podávaných klientem. Tato potvrzení jsou zasílána klientovi formou SMS zpráv na jím uvedené telefonní číslo nebo formou elektronického podpisu podle komisionářské smlouvy.⁹⁸

⁹⁷ *Ochrana proti pharmingu* [online]. 2013 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.tonko.eu/ite/Web-bezpecnost/Pharming>>.

⁹⁸ *Preventivní opatření prováděná bankou* [online]. 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z WWW: <<https://www.fio.cz/scgi-bin/hermes/dz-manual.cgi?skin=FIO&manual=upozorneni.html.cs>>.

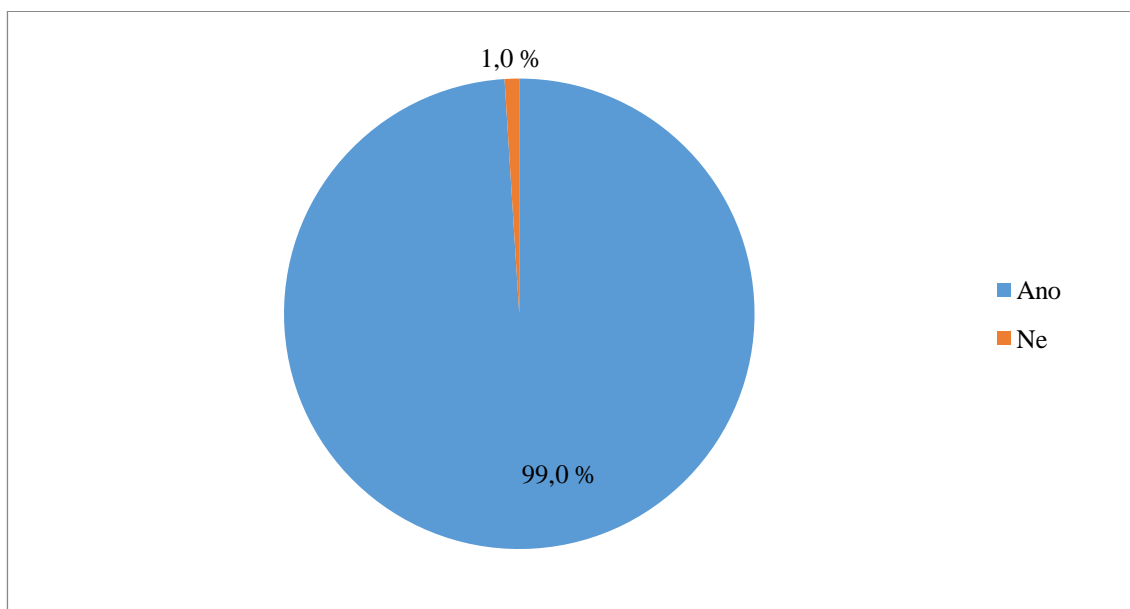
6 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Výsledky dotazníkového šetření reflektují povědomí a informovanost fyzických osob o bankovních podvodech. Dotazník se skládal z 20 otázek. Většina otázek byla uzavřená, jen u dvou otázek byla možnost polootevřené otázky. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 105 respondentů (blíže viz kapitola 1).

Otázka č. 1: Používáte bankovní služby?

Na tuto otázku odpovědělo ano 104 respondentů což je 99,0 %. Další 1 respondent odpověděl ne což je 1,0 %. Z dotazníkového šetření je vidět, že převážná většina dotázaných používá bankovní služby, jakéhokoliv druhu. Nejen platební karty a internetové bankovníctví, ale také účty, smartbanking a mnoho dalších služeb, které jim nabízejí banky. Klienti mohou prostřednictvím vybraných bankovních služeb komunikovat přímo se svojí bankou, ale také banky jim mohou poskytovat informace o zamezení rizik.

Graf 1: Používání bankovních služeb⁹⁹

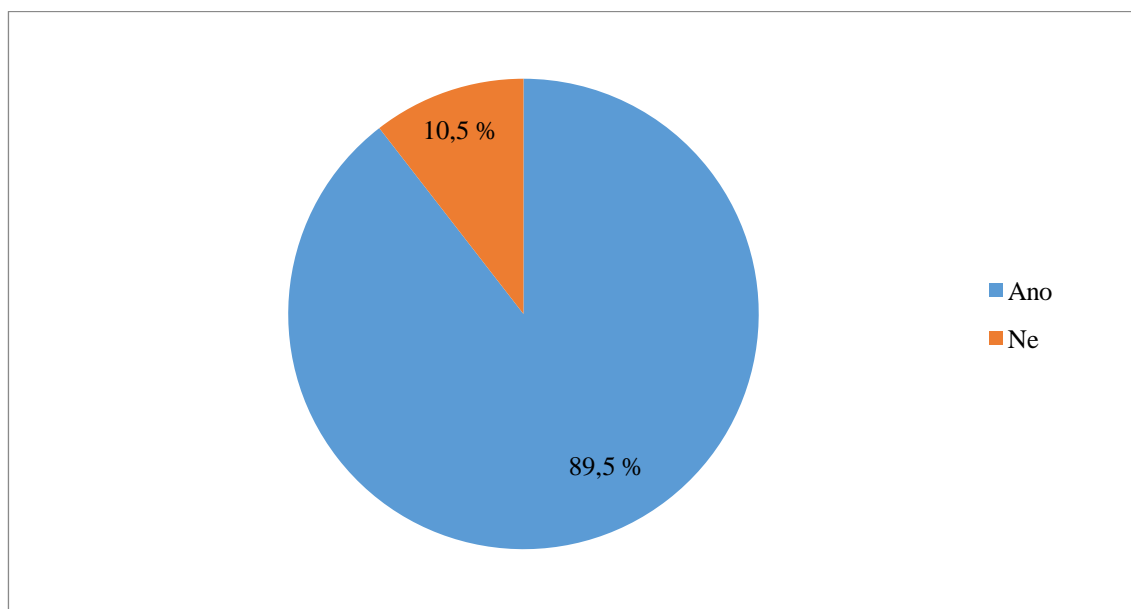
Otázka č. 2: Používáte platební karty?

U této otázky odpověděla více, než polovina respondentů ano, tzn. 89,5 %. Naopak 11 respondentů platební karty nepoužívá tj. 10,5 %. Můžeme tedy usoudit, že platební karty používá stále větší množství lidí. Je tedy zřejmé, že jsou používány

⁹⁹ Vlastní výzkum.

častěji než platby v hotovosti. Výhodou platebních karet je, že lidé nemusí nosit při sobě hotovost. V dnešní době již většina lidí platí v mnoha obchodech platební kartou, což je z hlediska bezpečnosti jednodušší. Můžeme se říci, že platba kartou je efektivnější i pohodlnější. Lidé mohou používat více druhů platebních karet. Vybírají si mezi kartou debetní - vystavenou přímo k účtu nebo kreditní - která se naváže na konkrétní účet.

Graf 2: Používání platebních karet¹⁰⁰

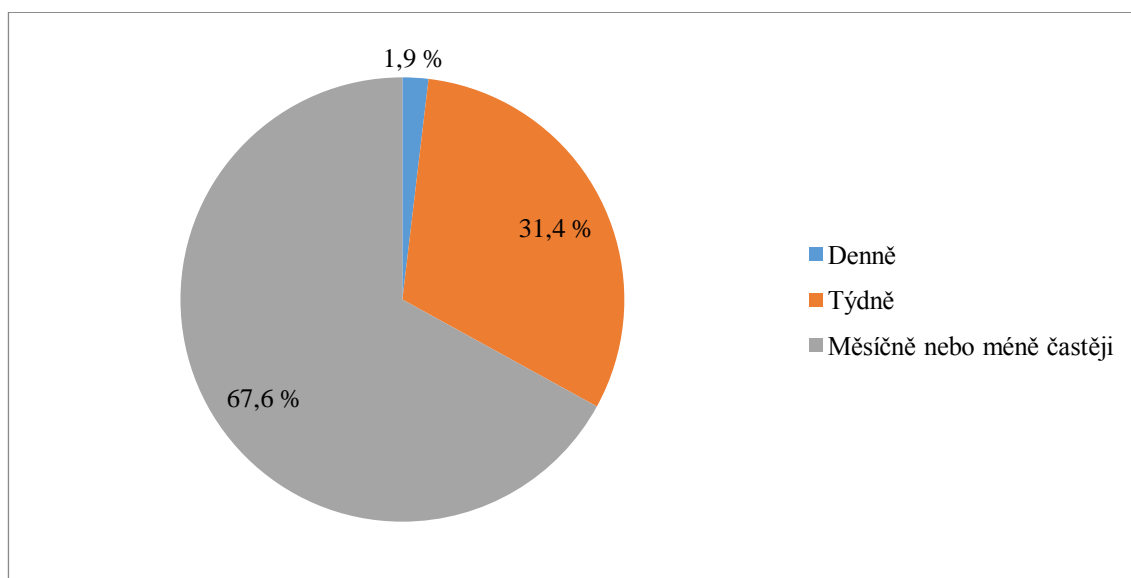

Otázka č. 3: Jak často vybíráte peníze z bankomatu?

Nejvíce dotázaných odpovědělo, že si vybírají peníze z bankomatu měsíčně nebo méně často, tj. 67,6 %. Méně jak polovina respondentů označila výběr peněz týdně, tzn. 31,4 %. A pouze jen 1,9 % dotázaných odpovědělo, že si vybírají peníze z bankomatu denně. V dnešní době je poměrně často využíváno vybírání svých financí tímto způsobem. Ovšem lidé nemusejí jen vybírat své peníze z bankomatu, ale také mají možnost do bankomatu vkládat peníze. Ty se jim pak samozřejmě připíší na jejich účet.

¹⁰⁰ Vlastní výzkum.

Graf 3: Výběr peněz z bankomatu¹⁰¹

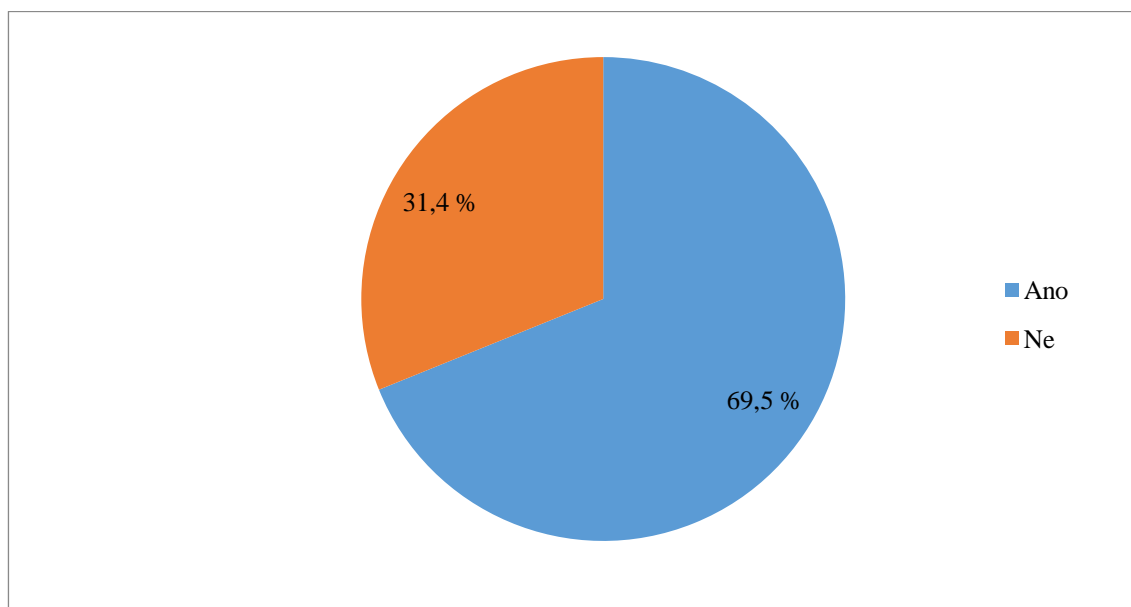

Otázka č. 4: Seznámila Vás banka s bezpečným zacházením s platební kartou a internetovým bankovníctvím?

Tento graf ukazuje, jak moc jsou klienti seznámeni s bezpečným zacházením s platební kartou, nebo internetovým bankovníctvím. 69,5 % respondentů odpovědělo, že je banka seznámila jak bezpečně zacházet s těmito produkty a dalších 31,4 % označilo, že nebyli vůbec seznámeni. Je dobře, že většina lidí je poučena, jak správně postupovat při využívání platebních karet a internetového bankovníctví, které je v dnešní době velice využívané. Jelikož více jak polovina dotázaných nebyla seznámena s bezpečnostními prvky, je potřeba, aby banky v této oblasti nezhálely a neustále klienty informovali o bezpečném zacházení, jak s platební kartou tak i internetovým bankovníctvím.

¹⁰¹ Vlastní výzkum.

Graf 4: Seznámení s bezpečným zacházením s platební kartou a internetovým bankovníctvím¹⁰²

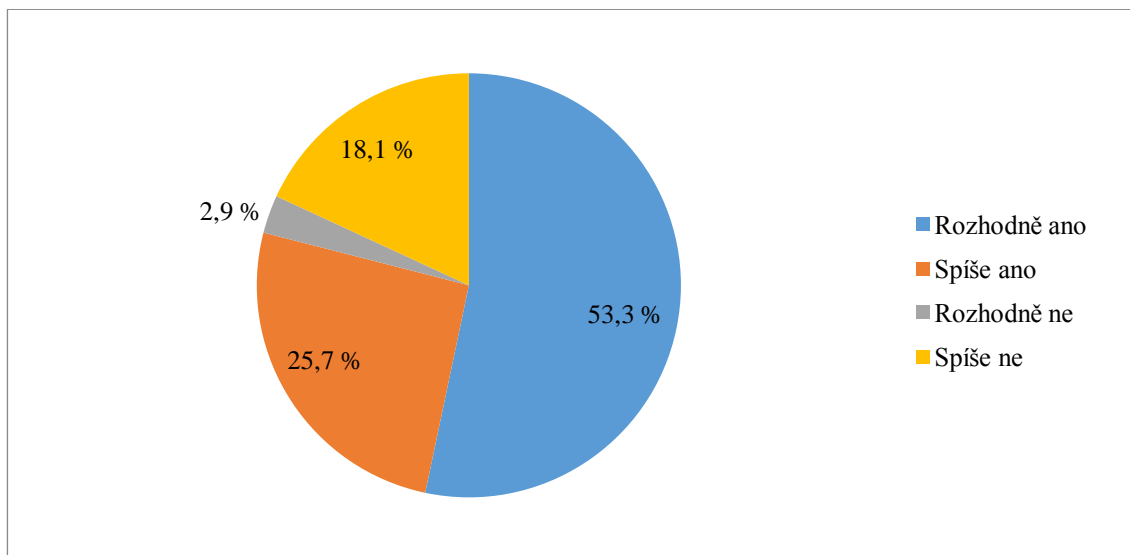

Otázka č. 5: Dáváte si pozor při vybírání z bankomatu?

Přes polovinu respondentů odpovědělo, že si rozhodně dávají pozor při vybírání peněz z bankomatu (53,3 %). 27 respondentů si dává spíše pozor (25,7 %). Pouze 2,9 % dotázaných označilo odpověď, která zní, že si pozor rozhodně nedávají. Těch, kteří si spíše nedávají pozor je 18,1 %. Z dotazníkového šetření je zřejmé, že více jak polovina dotázaných si dává rozhodně pozor při výběru peněz z bankomatu a tím se snaží chránit před případnými podvody. Nicméně více jak čtvrtina respondentů si pozor skoro nikdy nedává a tím nahrává pachatelům, kteří tohoto momentu využijí. Bylo by tedy vhodné, aby lidé, kteří si vybírají své peníze prostřednictvím bankomatu, dodržovali všechna bezpečnostní pravidla.

¹⁰² Vlastní výzkum.

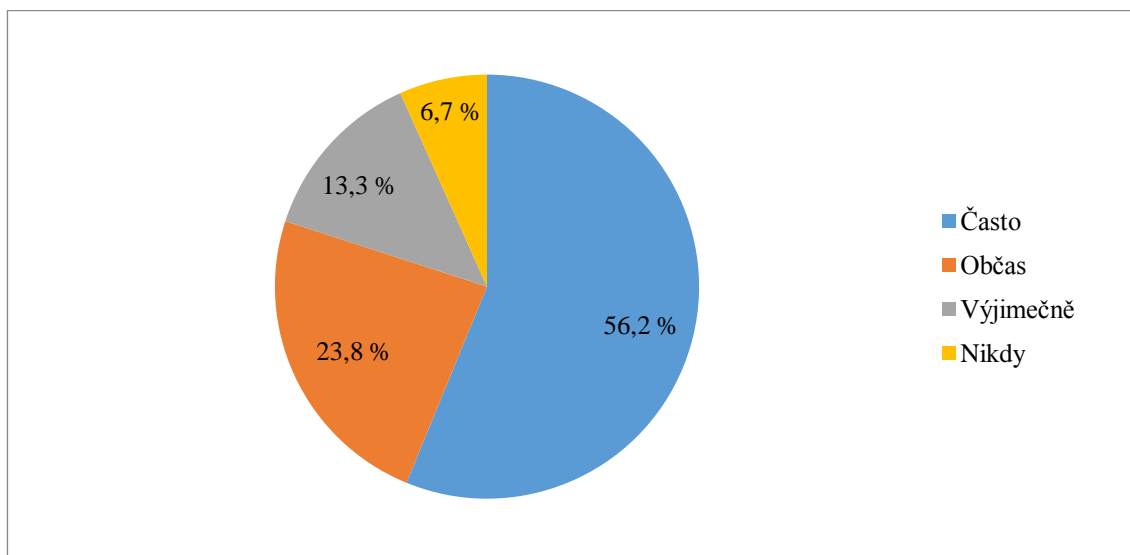
Graf 5: Opatrnost při výběru z bankomatu¹⁰³

Otázka č. 6: Používáte internetové bankovníctví?

Služeb internetového bankovníctví využívá 56,2 % dotázaných, 23,8 % jen občas, 13,3 % výjimečně a 6,7 % nikdy tyto služby nepoužívá. Z toho vychází, že tuto bankovní službu využívá nadpoloviční většina respondentů. Je pravděpodobně hojně používaná pro její snadnou dostupnost a jednoduché ovládání a tím patří mezi nejoblíbenější obsluhy bankovních účtů. Lidé tuto službu využívají nejen kvůli dokonalému přehledu o svých příjmech a výdajích, ale také díky kontrole nad svými financemi.

Graf 6: Používání internetového bankovníctví¹⁰⁴

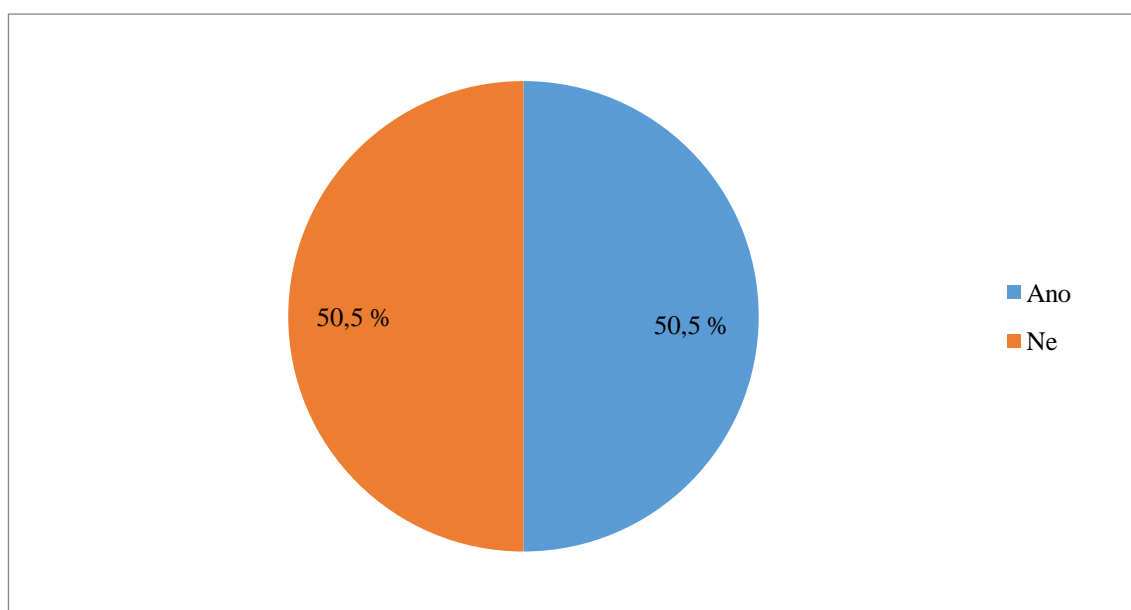
¹⁰³ Vlastní výzkum.

¹⁰⁴ Vlastní výzkum.

Otázka č. 7: Setkali jste se osobně s nějakým bankovním podvodem?

Polovina dotázaných odpověděla, že se s bankovním podvodem už někdy setkala (50,5 %) a druhá polovina dotázaných odpověděla opak, že se s bankovním podvodem nikdy nesečkala (50,5 %). Tato skutečnost překvapivě ukazuje na poměrně vysoké procento rozšíření podvodů. A takto vysoké číslo také ukazuje na to, že informovanost o nebezpečí není stále zcela na potřebné úrovni. Je tedy nanejvýše žádoucí, aby se banky i nadále snažily co nejvíce varovat klienty před případnými bankovními podvody. Samozřejmě, že jen banky této problematice nemohou zcela zamezit. Především lidé by se měli naučit, jak správně zacházet s bankovními službami a produkty.

Graf 7: Osobní setkání s bankovními podvody¹⁰⁵

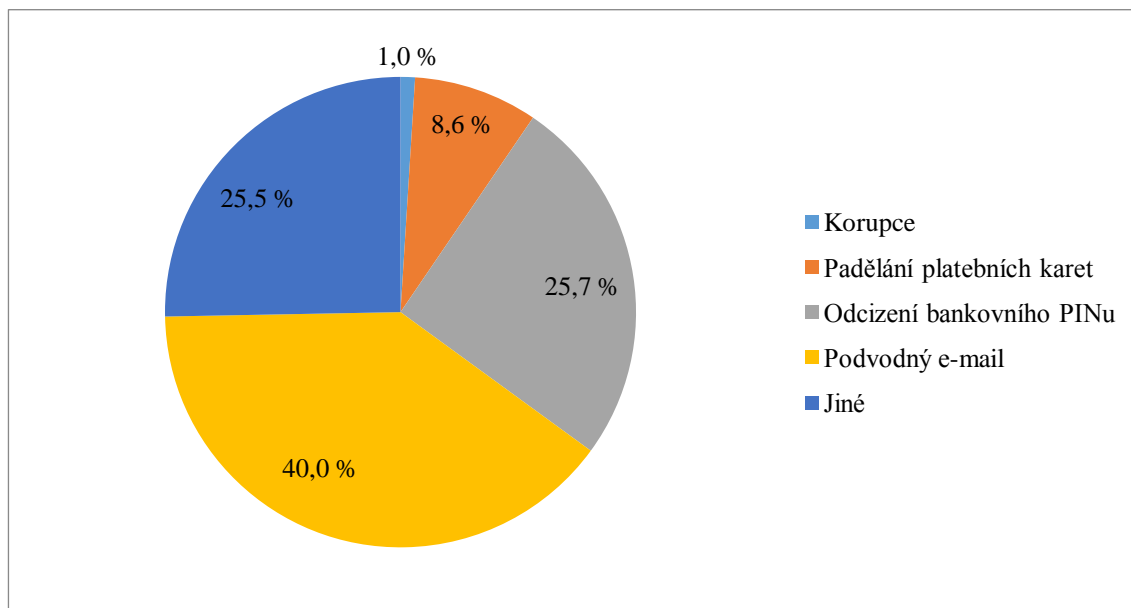
Otázka č. 8: Pokud ano, s jakým?

1,0 % respondentů uvedlo, že se setkalo s korupcí, 8,6 % se někdy setkalo s paděláním platebních karet, 25,7 % respondentů někdo odcizil bankovní PIN. Nejvíce dotázaných (40,0 %) uvedlo, že se už někdy setkalo s podvodným e-mailem. V odpovědi jiné, uvedlo 25,5 % dotázaných převážně odcizení platební karty, cizími lidmi, ale nově i rodinnými příslušníky. U těchto posledně jmenovaných jsou klienti přesvědčeni, že jejich blízká osoba je nepodvede, a proto jim sdělí svoje zabezpečení ke svým bankovním prostředkům. Ti následně zneužijí jejich důvěry a použijí platební kartu k placení v obchodech za zboží, či rovnou vyberou peníze přímo z bankomatu.

¹⁰⁵ Vlastní výzkum.

Lidé by si proto měli tyto zabezpečovací údaje chránit a neříkat je nikomu, aby se vyvarovali zneužití jejich platební karty.

Graf 8: Druhy bankovních podvodů¹⁰⁶

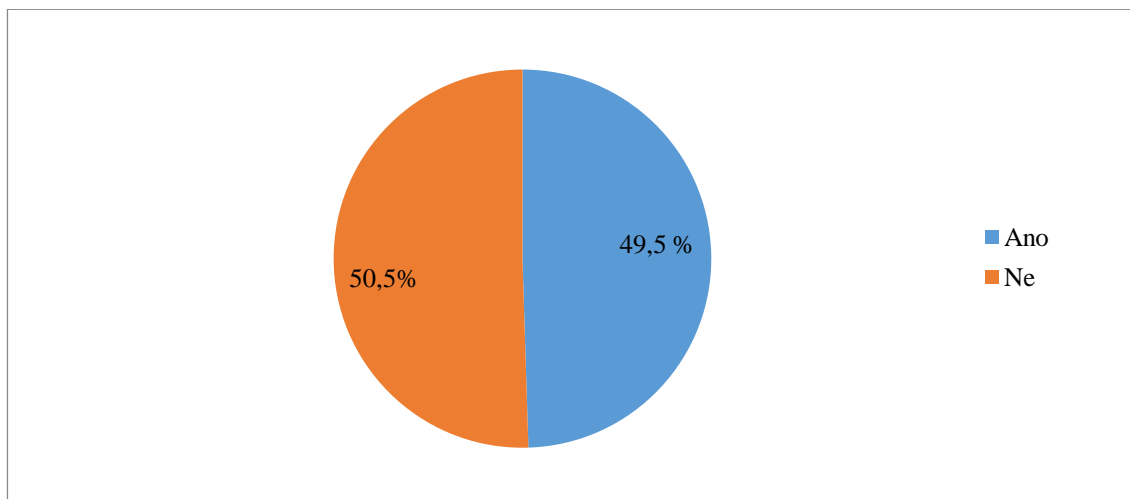

Otázka č. 9: Setkali jste se někdy s podvodným e-mailem?

S podvodným e-mailem se již někdy setkalo 49,5 % respondentů a právě naopak se nikdy s podvodným e-mailem nesetkalo 50,5 % respondentů. Z odpovědí respondentů je tedy zřejmé, že tento druh nekalé činnosti je hojně rozšířen. Mnoho lidí se nezabývá řešením tohoto problému, i když se tento podvod objevuje čím dál častěji. I přesto, že se banky snaží, co nejvíce chránit před tímto rizikem nemohou ji zcela zastavit. Nejedná se totiž jen o banky, které se samozřejmě snaží před tímto podvodem klienty chránit, ale hlavně o to jak s tím naloží samotní lidé. Bohužel není v silách nikoho, aby naučil lidi chovat se obezřetně. Měli by být neustále ve střehu a kontrolovat si každý příchozí e-mail, zda se neliší od originálu z banky. Na tyto e-maily neodpovídat a ani je neotvírat.

¹⁰⁶ Vlastní výzkum.

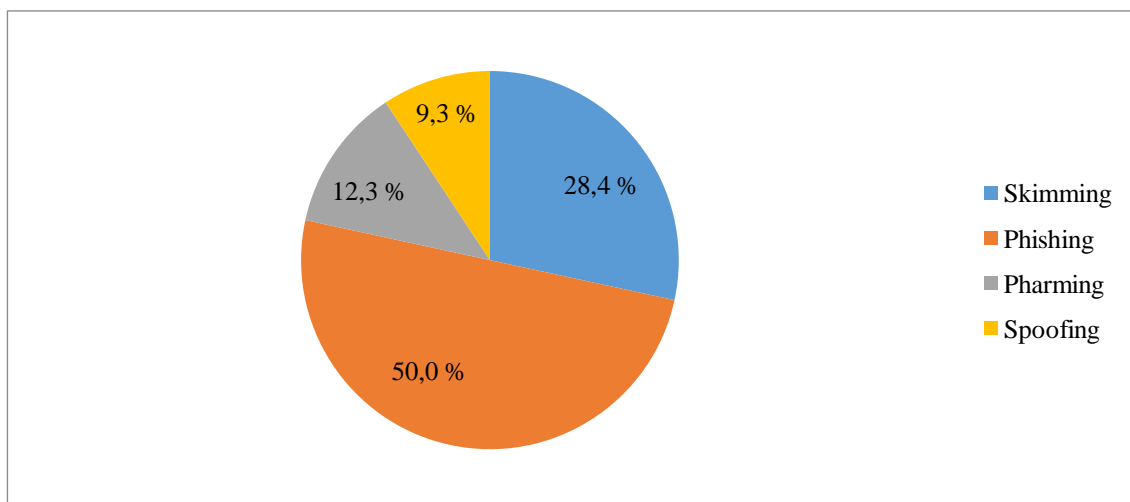
Graf 9: Osobní setkání s podvodným e-mailem¹⁰⁷

Otázka č. 10: Zaškrtněte pojmy v bankovníctví, které znáte:

Nejčastěji respondenti zaškrtnuli, že znají phishing, tzn. 50,0 %, jako druhý pojem uvedli skimming, tzn. 28,4 % na třetím místě, uvedli pharming, tzn. 12,3 % a nejméně respondentů uvedlo pojem spoofing což činilo 9,3 %. Z výsledků odpovědí respondentů můžeme vyčíst, že tyto pojmy znají či o nich už někdy slyšeli, ale řada neví, co tyto výrazy znamenají. Nejvíce se setkávají s podvodným e-mailem neboli phishingem. Většinou se jedná o lidi, kteří moc neřeší zabezpečení internetu, a proto jsou právě nejzranitelnějšími a nejneopatrnějšími. Platby provádějí, kde se jim hodí a to třeba v internetových kavárnách nebo na svém mobilu, který nemají chráněný před případným zneužitím.

Graf 10: Pojmy v bankovníctví - skimming, phishing, pharming, spoofing¹⁰⁸

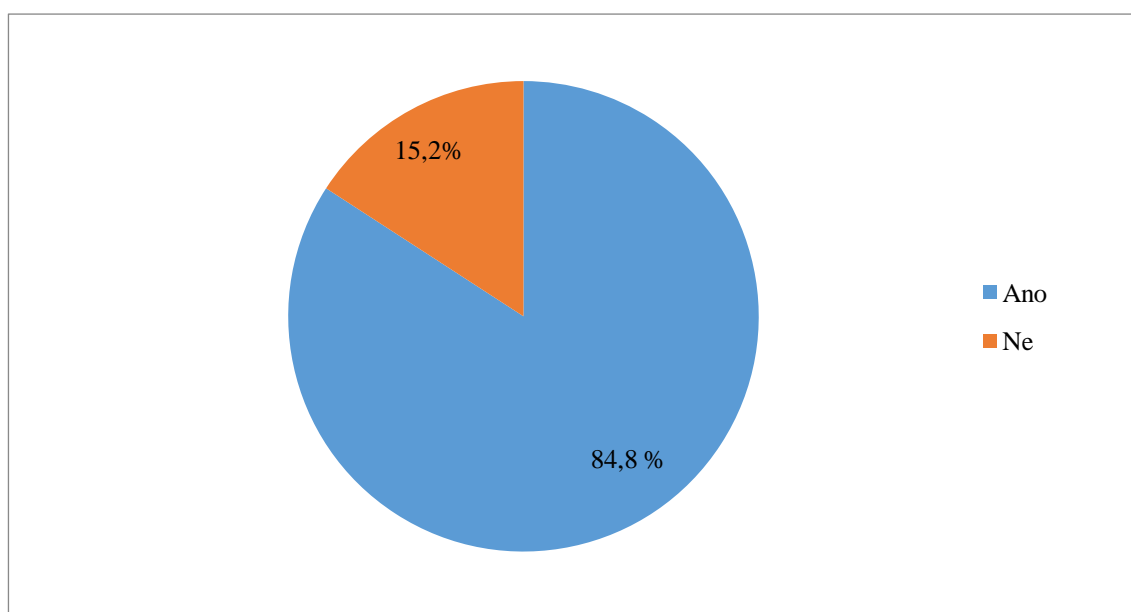
¹⁰⁷ Vlastní výzkum.

¹⁰⁸ Vlastní výzkum.

Otázka č. 11: Slyšeli jste o rizicích spojených s používáním platebních karet?

Převážná většina dotázaných (84,8 %) má povědomí o rizicích spojených s používáním platebních karet. Pouze 15,2 % dotázaných odpovědělo na tuto otázku negativně. Lze tedy usuzovat o dost velké informovanosti a znalosti klientů ohledně této otázky. Můžeme se jen domnívat, že se opravdu snaží těmto rizikům vyhnout či jen o nich vědí, ale nijak se proti nim nebrání. Velmi často podceňují informace a výzvy k ochraně nejen svých účtů, ale i dat. Hodně klientů se snaží o této problematice sehnat nějaké informace z různých dostupných zdrojů, ne všechny tyto zprávy a rady jsou správné.

Graf 11: Znalost rizik u platebních karet¹⁰⁹

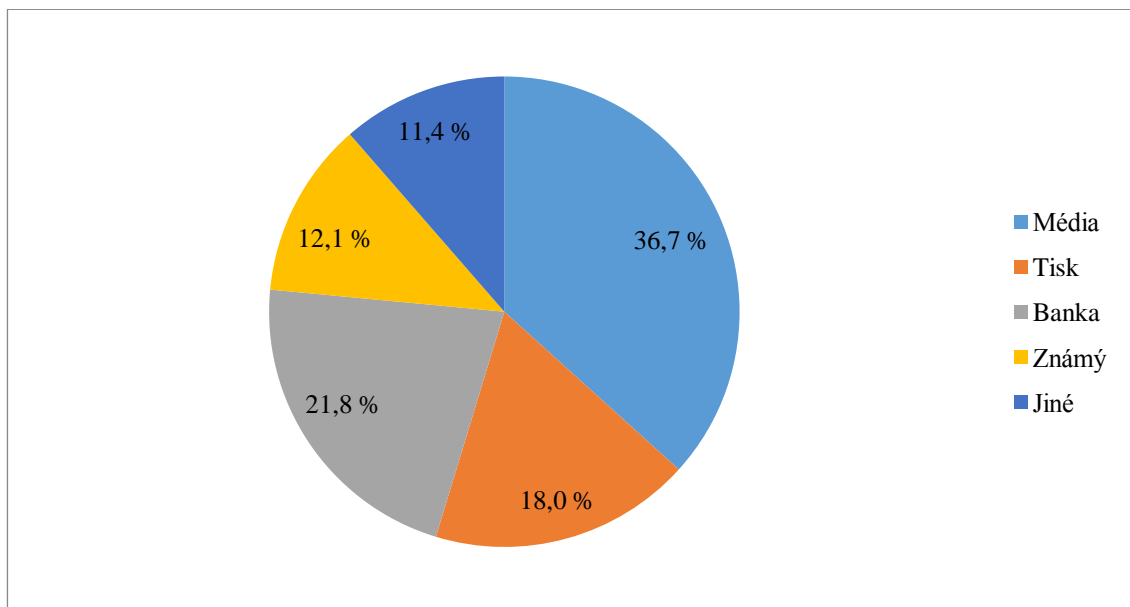

Otázka č. 12: Pokud ano, odkud?

Respondenti nejčastěji uvedli, že slyšeli o rizicích spojených s používáním platebních karet z médií (36,7 %), jako další uvedli banku (21,8 %), tisk vybralo (18,0 %), známé jen (12,1 %). A jako jiné uvedli vlastní zkušenosti. V dnešní době, kdy je mnoho způsobů, jak se o těchto rizicích dozvědět se objevují stále ještě mezery v informovanosti, a proto je nutné toto napravit. Mělo by se poskytovat více informací nejen o způsobu ochrany platebních karet, ale i dalšího postupu v případě krádeže karty. Lidé by se měli sami snažit zjistit co nejvíce informací a zároveň se vyvarovat případným možnostem ke svému okradení.

¹⁰⁹ Vlastní výzkum.

Graf 12: Zdroje informací o rizicích platebních karet¹¹⁰

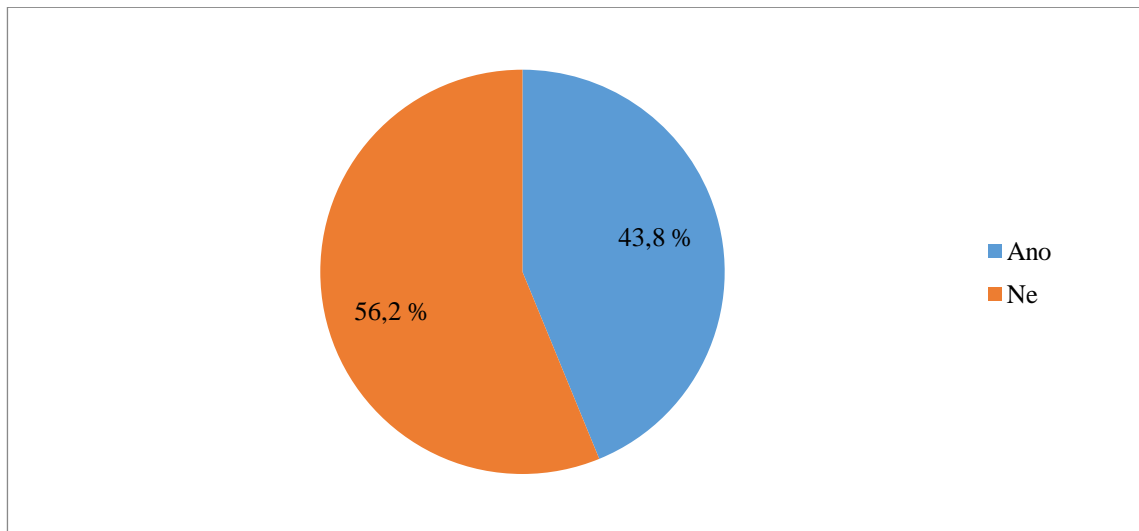

Otázka č. 13: Víte, že nejrozšířenějším typem bankovních podvodů v současné době, je padělání platebních karet a jejich zneužití?

Tento graf ukazuje, že více jak polovina respondentů tj. 56,2 % neví, že právě nejrozšířenějším typem bankovních podvodů je padělání platebních karet a jejich následné zneužití. 43,8 % respondentů odpovědělo, že o tomto nejrozšířenějším typu bankovních podvodů ví. V dnešní době, kdy používá platební karty stále více lidí, je pozoruhodné, že se můžeme setkat a stále setkáváme s lidmi, kteří nedbají na správné a bezpečné zacházení s nimi. Vůbec si neuvědomují, jaké nebezpečí a problémy je mohou potkat při případném odcizení či zneužití platební karty. Dalším problémem, který s možným zneužitím platební karty nastane, je co udělat a kam nahlásit, toto zneužití. Některé banky proto svým klientům nabízejí pojištění platebním karty před jejím odcizením nebo zneužitím. Klienti by měli okamžitě při zjištění nějakého problému při použití karty, ihned zavolat příslušné bance. Ta kartu okamžitě zablokuje, aby se již nedala použít. Velký problém se objevil při vybírání a placení malých částek.

¹¹⁰ Vlastní výzkum.

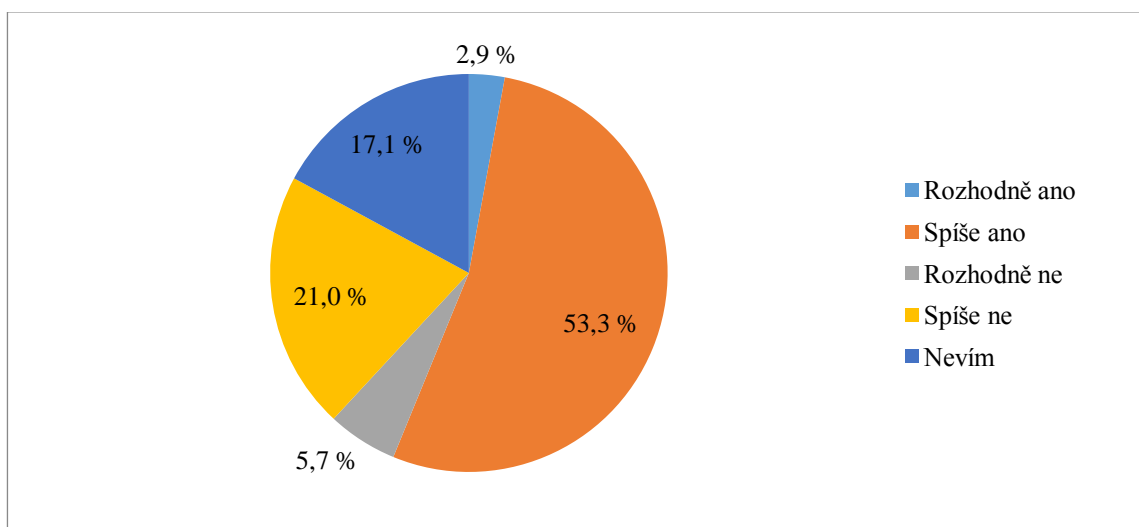
Graf 13: Znalost nejrozšířenějšího typu bankovních podvodů¹¹¹

Otázka č. 14: Domníváte se, že jsou data o klientech v bankách dostatečně zabezpečena?

U tohoto druhu otázky se domnívá 53,3 % dotázaných, že jsou data o klientech v bankách dostatečně zabezpečena, 2,9 %, že jsou rozhodně zabezpečena, 5,7 % rozhodně ne, 21,0 % spíše ne a 17,1 % odpovědělo, že nevím, zda jsou data o klientech v bankách dobře zabezpečena. Jelikož je poměrně mnoho lidí, kteří si myslí, že jejich data nejsou správně a dostatečně zabezpečena, bylo by vhodné, aby banky více informovali své klienty o možnostech zabezpečení jejich dat. Případně by jim mohly navrhnout a doporučit, jak správně a co nejvíce si zabezpečit svá data.

Graf 14: Názor respondentů na zabezpečení dat o klientech v bankách¹¹²

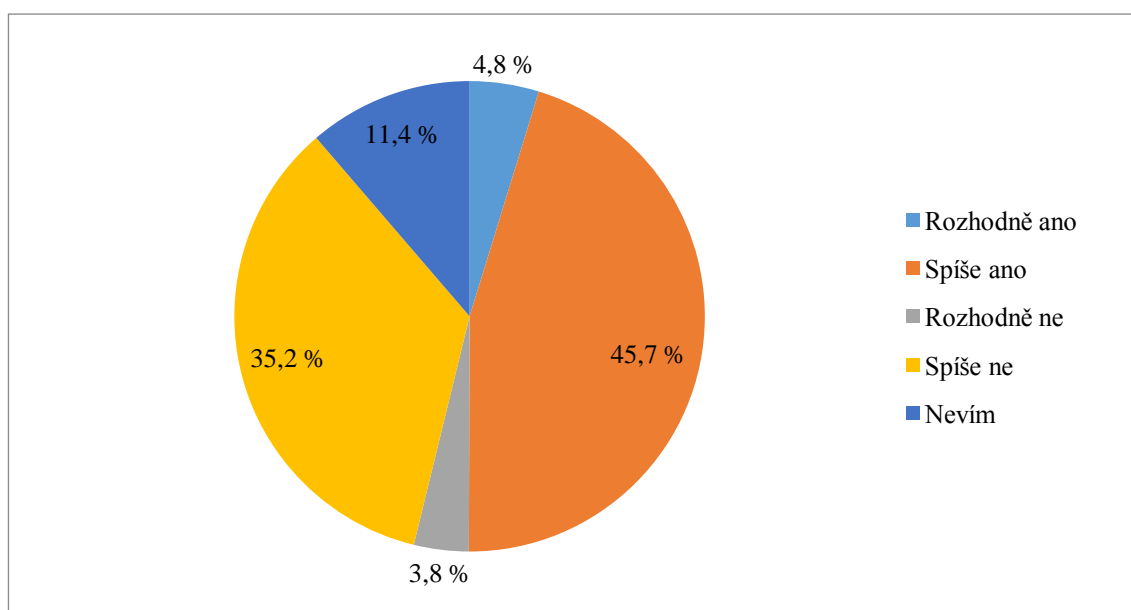
¹¹¹ Vlastní výzkum.

¹¹² Vlastní výzkum.

Otázka č. 15: Domníváte se, že máte dostatek informací o bankovních podvodech?

4,8 % respondentů na otázku „Domníváte se, že máte dostatek informací o bankovních podvodech?“ odpovědělo rozhodně ano. Dalších 45,7 % odpovědělo spíše ano. Pouhé 3,8 % dotázaných zvolilo odpověď rozhodně ne, 35,2 % vybralo odpověď spíše ne, a 11,4 % odpovědělo, že nevím. Z tohoto dotazu tedy vyplývá, že poměr mezi odpovědí spíše ano a odpovědí spíše ne je poměrně malý. Rozdíl je pouhých 12,5 %. Tato informovanost by se měla co nejvíce rozšiřovat a to už ve školách. Někjaké alespoň malé povědomí by měli získat děti a studenti již ze školy. A také lidé středního a staršího věku, by měli získat nějaké informace o této problematice.

Graf 15: Dostatek informací o bankovních podvodech¹¹³

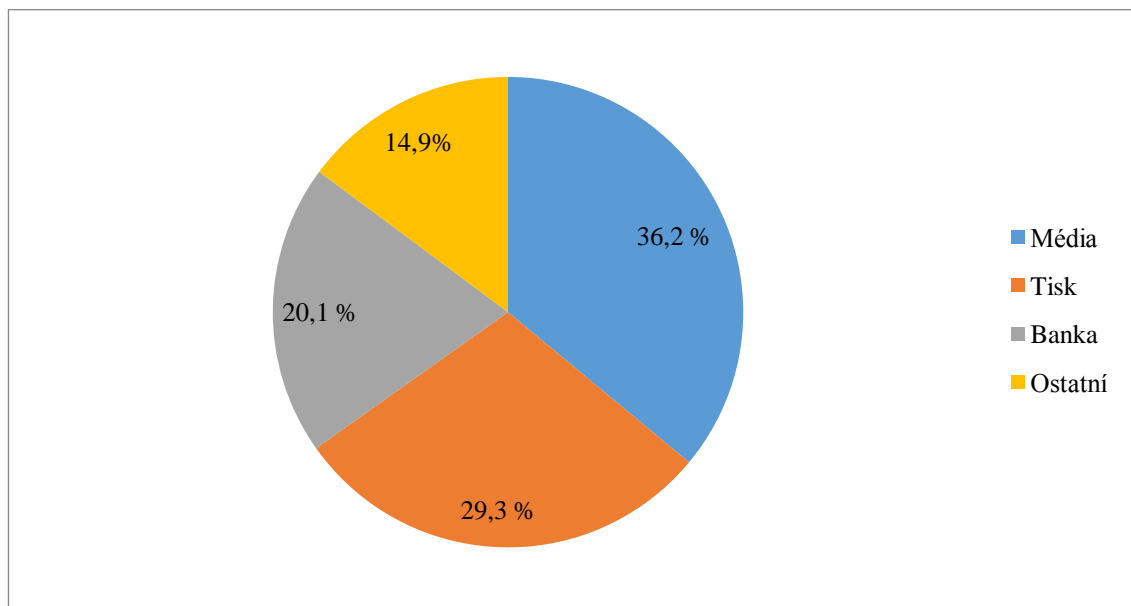
Otázka č. 16: Pokud ano, odkud tyto informace pochází?

Nejčastější informace o bankovních podvodech se lidé dozívají z médií (36,2 %), dále z tisku (29,3 %), banku označilo 20,1 % dotázaných a 14,9 % zvolilo odpověď ostatní. Všeobecně by bylo vhodné a dokonce i nutné, aby se informovanost o problémech zvýšila a zlepšila. Lidem by se měly tyto rady poskytovat, co nejvíce a co nejkvalitněji. Jak vyplývá z odpovědí respondentů ani banky nejsou v podávání informací příliš úspěšné a sdílné. Klienti jim nepřikládají moc velkou váhu. Pro mnoho lidí je daleko důvěryhodnější zjistit si tyto informace z médií, které ovšem mohou být někdy i zavádějící či nepravdivé. Lidé poté těmto zavádějícím informacím uvěří a už jen

¹¹³ Vlastní výzkum.

těžko se jim tento názor nechá vymluvit. Tímto ovšem mohou ve velké míře napomáhat k tomu, že právě oni se stanou obětmi podvodů a to aniž by o tom věděli.

Graf 16: Zdroje informací o bankovních podvodech¹¹⁴

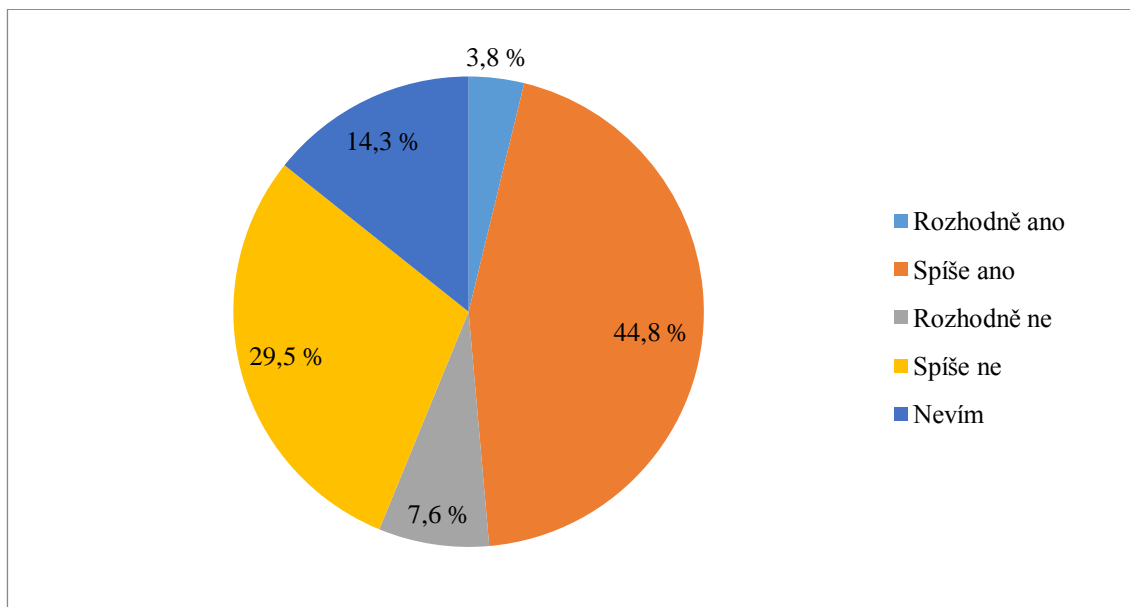

Otázka č. 17: Domníváte se, že tyto informace jsou dostačující?

U otázky „Domníváte se, že tyto informace jsou dostačující?“ odpovědělo 3,8 % respondentů, rozhodně ano, 44,8 % uvedlo spíše ano, rozhodně ne odpovědělo 7,6 % respondentů, 29,5 % si vybralo odpověď spíše ne a posledních 14,3 % odpovědělo, že neví, zda jsou tyto informace dostačující. Stále se ukazuje poměrně malá a nedostatečná informovanost o bankovních podvodech, jak můžeme vidět z výsledků dotázaných. Proto by bylo žádoucí více informovat lidi o této problematice a to všemi možnými a dostupnými způsoby. Aby co nejvíce lidí mělo správné a jasné informace o této problematice, která se týká každého z nás.

¹¹⁴ Vlastní výzkum.

Graf 17: Dostatečná informovanost o bankovních podvodech¹¹⁵

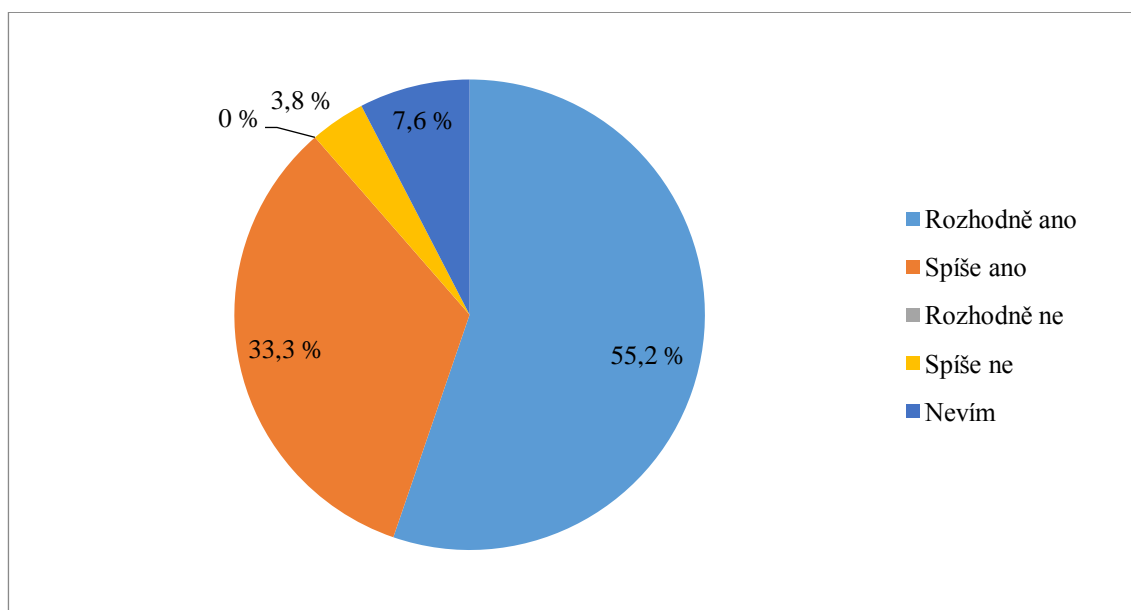

Otázka č. 18: Myslíte si, že by byla vhodná ještě větší a častější informovanost veřejnosti o bankovních podvodech?

U tohoto typu otázky vybralo 55,2 % dotázaných, že by měla být rozhodně větší a častější informovanost o těchto bankovních podvodech, spíše ano si myslí 33,3 %, u odpovědi rozhodně ne nikdo neodpověděl 0 %, spíše ne uvedlo 3,8 % dotázaných a dalších 7,6 % neví, zda by byla vhodná ještě větší a častější informovanost o bankovních podvodech. Z těchto výsledků můžeme usuzovat, že převážná většina dotazovaných je pro ještě větší a častější informovanost o bankovních podvodech. Tyto informace by měly být sdělovány veřejnosti častěji a v mnohem větší míře než, jak je tomu teď. Nejen banky, média, tisk by měli pravidelněji informovat veřejnost, o různých typech bankovních podvodů a jejich možných dopadech.

¹¹⁵ Vlastní výzkum.

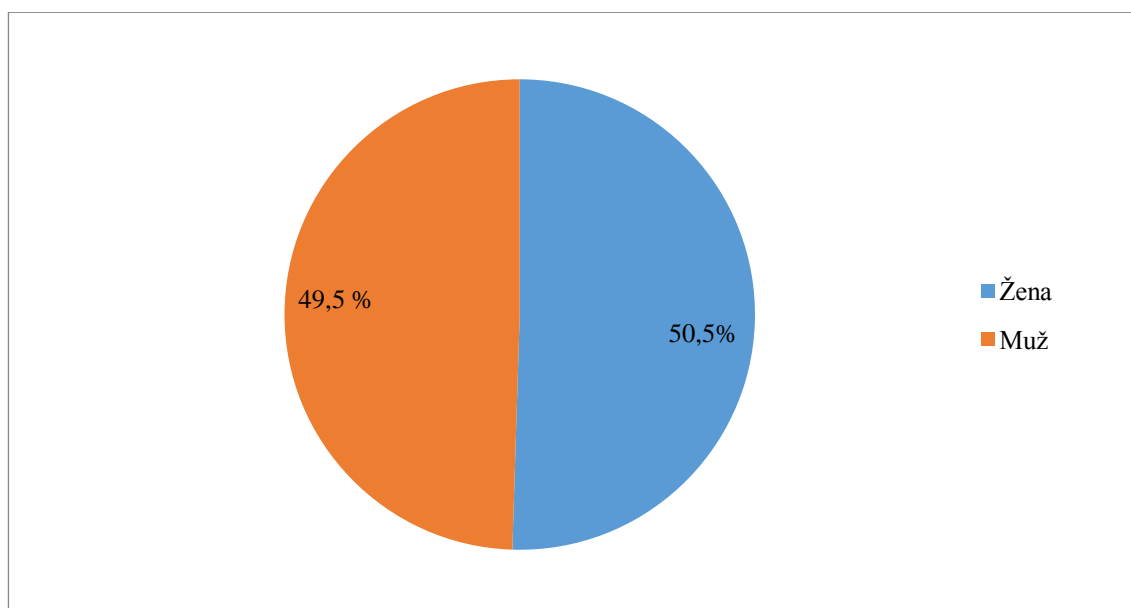
Graf 18: Větší a častější informovanost veřejnosti o bankovních podvodech¹¹⁶

Otázka č. 19: Jaké je Vaše pohlaví?

Dotazník vyplnilo 105 respondentů, z toho bylo 50,5 % žen a 49,5 % mužů. Můžeme tedy říci, že zastoupení mužů a žen je prakticky stejné.

Graf 19: Pohlaví respondentů¹¹⁷

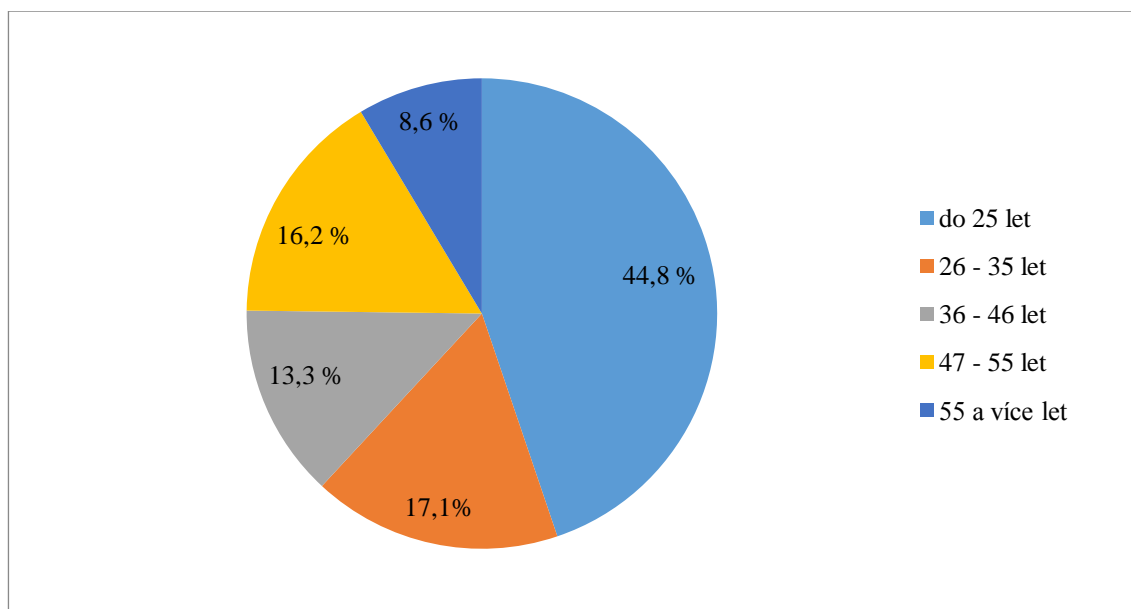
¹¹⁶ Vlastní výzkum.

¹¹⁷ Vlastní výzkum.

Otázka č. 20: Jaký je Váš věk?

Nejvíce dotázaných je ve věku do 25 let (44,8 %), 17,1 % respondentů je ve věku 26 - 35 let, 13,3 % je ve věku 36 - 46 let, 16,2 % dotázaných odpovědělo, že je ve věku 47 - 55 let a 8,6 % odpovědělo, že je ve věku 55 a více let.

Graf 20: Věk respondentů¹¹⁸

Shrnutí výsledků výzkumu

Výsledky dotazníkového šetření ukazují na skutečnost, že většina respondentů používá bankovní služby a také platební karty. V dnešní době je patrné stále rozšířenější a častější používání platebních karet. Důvodem může být i to, že platby kartou jsou jednodušší, rychlejší a také bezpečnější, pokud se s nimi správně zachází. Banky by proto měly více a častěji informovat o správném zacházení s nimi, resp. jejich používáním s ohledem na bezpečnost. Totéž se týká internetového bankovníctví.

S bankovním podvodem se v různé formě setkala polovina dotázaných. Můžeme vidět, že se jedná stále o stejné podvody, často se týkající odcizení bankovního PINu. Za to však bohužel mohou ve většině případů klienti sami. Nejsou obezřetní při zadávání PINu v bankomatech, obchodech a dávají tak příležitost ke zneužití. Objevují se i případy, kdy PIN při zadávání říkají nahlas nebo úplně nejhorší variantou je napsání PINu přímo u karty.

V dnešní době e-mailové komunikace s bankou se také objevují poměrně často podvodné e-maily, kterými se pachatelé pokoušejí získat přístupové údaje k účtu. Banky

¹¹⁸ Vlastní výzkum.

z principu věci nemohou tyto údaje po klientech žádat, přesto se objevují případy, kdy klient tyto údaje poskytne.

Podvodné stránky banky jsou často značně podobné originálu a tak nepozorný klient se přihlásí a tím umožní přístup ke svým citlivým datům. Většina dotázaných se domnívá, že data o klientech jsou v bance dostatečně zabezpečena. V případě informací o bankovních podvodech udávají dostatečnou informovanost. Pouze jen 3,8 % dotázaných vybralo jako odpověď žádnou informovanost.

Na další klíčovou otázku týkající se informovanosti veřejnosti o bankovních podvodech se vyjádřili v 55,2 % pro ještě větší informovanost. Zápornou odpověď nevedl nikdo. Z toho můžeme usuzovat, že klienti bank si jsou vědomi nebezpečí a snaží se mu předcházet. Z dotazníku také vyplývá, že si problém uvědomují spíše lidé mladšího a středního věku. Dle názoru autorky si většina klientů vůbec neuvědomuje, jaká rizika na ně číhají. Mnoho z nich se jim vůbec nesnaží předejít a ani se o jejich existenci informovat.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce je analýza nejčastějších podvodů v bankovních službách z hlediska klienta - fyzické osoby. Dále práce obsahuje doporučení pro ochranu finančních prostředků klientů. S postupným rozšířením bankovních služeb v běžném životě se samozřejmě objevily i podvody.

Je zřejmé, že podvody spojené s bankovníctvím prostupují jeho celou historií. David Hume má zajímavý názor „*žádná banka nemůže být tak prospěšná jako ta, která dala všechny přijaté peníze pod zámek*“ (Amsterodamská banka).

Pozdější používání svěřených peněz pro úvěrování a tisk papírových peněz také vedlo k možnostem podvodů. Současné technologie a možnosti nahrávají podvodníkům k jejich nelegálním činnostem. Banky se proto velmi snaží o ochranu svých klientů tím, že investují nemalé finanční prostředky k získání co nejmodernější a nejspolehlivější ochrany k zabránění úniku dat a peněz klientů.

Z realizovaného šetření autorky vyplývá, že s bankovním podvodem se setkalo 50,5 % dotázaných, což je velmi překvapivé. Takto vysoké číslo vede k úvaze o rozšíření průzkumu na větší množství obyvatel, také ukazuje, že informovanost o nebezpečí není stále na potřebné úrovni. Výsledky šetření ukazují na skutečnost, že většina 99 % respondentů využívá bankovních služeb. V dnešní době se stále nejvíce používají platební karty, což vyplývá z 89,5 % odpovědí respondentů. Je zajímavé, že nejčastější nelegální činností z pohledu oslovených respondentů není zneužívání platebních karet, ale jak uvádí 40,0 % dotázaných, jsou to podvodné e-maily. Je alarmující, že velké množství lidí i přes všechna varování těmto e-mailům uvěří. Na otázku o dostatečnosti informací o bankovních podvodech překvapivě odpovědělo 35,2 % dotázaných spíše ne a jako odpověď spíše ano zaškrtnulo 45,7 %. Také o větší a častější informovanost o bankovních podvodech by stálo podle dotazníkového šetření 55,2 % respondentů. Dále je důležité zmínit, že jsou i lidé, kteří sice bankovní služby využívají, ale o podvodech skoro nic neví a ani se o ně příliš nezajímají. Nesnaží se před nimi chránit.

Snaha předcházet preventivně možnostem zneužití je důležitá, a proto by lidé i firmy neměli šetřit na zabezpečení svých dat a účtů. Skutečnost je v řadě případů opačná. Pak nastává divení a rozhořčení. Více než polovina takto postižených své úspory dle statistik nikdy nedostane zpět. Určité riziko hrozí vždy, ale pokud se klient chová obezřetně a řídí se pravidly, tato hrozba se významně snižuje. Dokonce i útočníci se snaží vždy zvolit nejjednodušší cestu, pokud se však objeví, nějaký problém,

přesměrují svoji činnost jinam. I sebevětší úsilí zaměřené na omezení možností vzniku podvodů není a nemůže být stoprocentní. Podvodníkům se stále daří zlepšovat a zdokonalovat své nelegální praktiky i přes zvyšující se ochranu bank. Z toho vyplývá jediná rada, jak nebýt podveden, nikomu neposkytovat žádné údaje o svých bankovních produktech a dodržovat všechna bezpečnostní pravidla. Stále mnoho lidí se i přes tato varování těmito pravidly neřídí, a ti se pak stávají snadnými terči podvodů. Současně by autorka doporučila ještě větší a vhodnější informovanost prostřednictvím tisku, rozhlasu, televize i internetu o možnosti ochrany a předcházení zneužití dat klientů. Aktivnější roli by mohla sehrát i ČNB. Autorka by se snažila rozšířit tyto informace do škol pro děti a studenty, a také mezi starší generaci, která stále patří mezi nejvíce ohrožené klienty. Doporučovala by bankám, aby ještě více zintenzivnily aktivity v oblasti informovanosti svých klientů. Také by se do této problematiky mohl ještě více zapojit i stát. Tam se však nabízí otázka, zda je vůbec chuť z jeho strany se tímto problémem zabývat.

Na samý závěr můžeme zmínit, že s rozvojem a zavedením nových technologií se riziko značně zmenšuje. Podvodníci však stále budou hledat nové možnosti, jak co nejvíce obelstít nejen všechna ochranná opatření, ale i klienty a pomoci si tak k jejich citlivým datům a penězům. Můžeme zhodnotit, že tito podvodníci jsou vždy o krok napřed. Avšak rozsah nelegálních praktik je možné jen odhadnout. Všeobecně, ale platí, že jsme si na svá moderní rizika zvykli.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha : Grada Publishing, 2011, 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.
2. DE SOTO, J. H. *Peníze, banky a hospodářská krize*. Praha : Aspi, 2009. 865 s. ISBN 978-80-7357-411-6.
3. FRIČ, P., et al. *Korupce na český způsob*. Praha : G Plus, 1999. 302 s. ISBN 978-80-8610-326-6.
4. CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Linde, 2003. 224 s. ISBN 80-7201-434-X.
5. CHMELÍK, J., ZDENĚK, T. *Korupce a úplatkářství*. Praha : Linde, 2011. 281 s. ISBN 978-80-7201-853-1.
6. JÍLEK, J. *Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk*. Praha : Grada Publishing, 2013. 664 s. ISBN 978-80-2473-893-2.
7. JUŘÍK, P. *Platební karty ilustrovaná historie placení*. Praha : Libri, 2012. 204 s. ISBN 978-80-7277-498-2.
8. JUŘÍK, P. *Platební karty: Velká encyklopedie – 1870-2006*. Praha : Grada Publishing, 2006. 296 s. ISBN 80-247-1381-0.
9. LANCE, J. *Phishing bez záhad*. Praha : Grada, 2007. 284 s. ISBN 978-80-247-1766-1.
10. LIŠKA, V. *Praní špinavých peněz v České republice*. Praha : Radix, 1997. 220 s. ISBN 80-86031-09-8.
11. MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha : Grada Publishing, 2006. 220 s. ISBN 80-247-1725-5.
12. MAHLER, M. *Bublinový svět*. Praha : Plot, 2012. 180 s. ISBN 978-80-7428-141-9.
13. POLOUČEK, S., et al. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. 480 s. ISBN 978-80-7400-491-9.
14. POLOUČEK, S., et al. *Peníze, banky a finanční trhy*. Praha : C. H. Beck, 2009. 416 s. ISBN 978-80-7400-152-9.
15. RAK, R., MATYÁŠ, V., ŘÍHA, Z., et al., *Biometrie a identita člověka*. Praha : Grada Publishing, 2008. 631 s. ISBN 978-80-2472-365-5.

16. SEAN, M. *Templáři*. Praha : Grada Publishing, 2009. 125 s. ISBN 978-80-247-3191-9.
17. ŠMAJS, S., BINKA, B., ROLNÝ, I. *Etika, ekonomika, příroda*. Praha : Grada Publishing, 2012. 192 s. ISBN 80-247-8122-0.

Elektronické zdroje

1. *Bezhotovostní platební styk* [online]. 2014 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z WWW: <http://www.bankovniagramotnost.cz/gramotnost_co-jeste-umi-banka_tuzemsky-platebni-styk>.
2. *Boj proti praní špinavých peněz* [online]. 2011 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.ardeus.cz/ARDEUSNEWS/Prani-spinavych-penez-historie-a-zakladni-charakteristika.html>>.
3. *Dělení šeků* [online]. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/bankovni-ucty/seky/pruvodce/>>.
4. *Dokumentární platby* [online]. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z WWW: <http://www.bankovniagramotnost.cz/gramotnost_jsem-firma_zahranicni-platebni>.
5. *Dotekové senzory* [online]. 2009 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <http://www.finarbitr.cz/download/137_cs_a5_bezhotovostni_podvody.pdf>.
6. *Embosovaná karta* [online]. 2009 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://embosovana-karta.webnode.cz>>.
7. Historie bankovníctví. In *Finanční kriminalita v České republice* [online]. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/303.pdf>>.
8. *Hradecká lišta* [online]. 2010 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.
9. *Hradecká lišta* [online]. 2010 [cit. 2015-01-15]. Dostupní z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/100453-ct-zaslepovaci-lista-zadrzeni-penize-v-bankomatu-ty-pak-vyzvedne-zlodej/>>.
10. *Hradecká lišta a libanonská smyčka* [online]. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://karty-penize.webnode.cz/skimming/jine-utoky-na-bankomaty/>>.
11. *Homebanking* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/bankovni-ucty/prime-bankovnictvi/home-banking/pruvodce/>>.

12. *Charge karta* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/80265-platebni-karty-a-jejich-druhy>>.
13. *Insider obchody* [online]. 2014 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <<http://obchodovani-na-internetu.com/kdo-jsou-to-insideri-a-co-je-insider-trading/>>.
14. *Internet banking* [online]. 2003 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/internetbanking/15761-internet-banking>>.
15. *Jak se bránit phishingu* [online]. 2008 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/jak-se-branit-phishingu/>>.
16. *Kreditní karta* [online]. 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/80265-platebni-karty-a-jejich-druhy>>.
17. *Mikrokamera* [online]. 2010 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.
18. *Namáčení* [online]. 2010 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://nadrevo.blogspot.cz/2010/04/prani-penez-nasup.html>>.
19. *Odcizení* [online]. 2010 [cit. 2015-01-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.
20. *Ochrana proti pharmingu* [online]. 2013 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.tonko.eu/ite/Web-bezpecnost/Pharming>>.
21. *Padělky karet* [online]. 2009 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <http://www.finarbitr.cz/download/137_cs_a5_bezhotovostni_podvody.pdf>.
22. *Padělky karet* [online]. 2010 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/nejcastejsi-podvody-platebnimi-kartami/>>.
23. *Padělky karet* [online]. 2008 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.
24. *Pharming* [online]. 2009 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.konzument.cz/users/publications/2-konzument-test/23-prevence-proti-podvodum-pri-nehotovostnich.pdf>>.
25. *Phishing - internetové podvody* [online]. 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.ictmanazer.cz/2015/02/phishing-se-zameruje-na-kradeze-financnich-dat/>>.
26. *Phone banking* [online]. 2003 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/investice/15758-phone-banking>>.
27. *Podvodná žádost o kartu* [online]. 2008 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.

28. *Podvody s bankomaty* [online]. 2010 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.
29. *Praní špinavých peněz* [online]. 2011 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.spinavepenize.cz/prani-spinavych-penez>>.
30. *Preventivní opatření prováděná bankou* [online]. 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z WWW: <<https://www.fio.cz/scgi-bin/hermes/dz-manual.cgi?skin=FIO&manual=upozorneni.html.cs>>.
31. *Platební karty* [online]. 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/bankovni-ucty/platebni-karty/pruvodce/>>.
32. *Princip fingoání dokumentárního inkasa* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z WWW: <<https://www.gemoney.cz/firmy/zahranicni-obchod/zajisteni-exportního-rizika>>.
33. *Přehled skimmingu na území ČR v období let 2005 – 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming-2011.aspx>>.
34. *Rizika bankovních operací z hlediska klienta* [online]. 2013 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/nepodcenujte-rizika-elektronických-plateb-jsou-vždy-bezpečne/>>.
35. *Skimming* [online]. 2015 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming.aspx>>.
36. *Skimmovací zařízení* [online]. 2011 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/skimming-2011.aspx>>.
37. *Skimmovací zařízení* [online]. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://karty-penize.webnode.cz/skimming/jak-na-skimming-/>>.
38. *Spoofing* [online]. 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/prochazeni-webu/bezpecne-domeny.aspx>>.
39. *Tepelná folie* [online]. 2010 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.jaknapenize.eu/podvody-u-bankomatu>>.
40. *Šeky* [online]. 2007 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=323>>.
41. *Zneužití nedoručené karty* [online]. 2008 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/rizika-platebnich-karet/>>.
42. *Způsoby zamezení podvodných činností* [online]. 2011 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z WWW: <http://www.statsoft.cz/file1/PDF/Fraud_management.pdf>.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obr. 1: Přehled případů skimmingu na území ČR v období let 2005 - 2013.....	29
Obr. 2: Princip fungování dokumentárního inkasa	40

Seznam tabulek

Tab. 1: Phishing - internetové podvody	30
--	----

Seznam grafů

Graf 1: Používání bankovních služeb	47
Graf 2: Používání platebních karet.....	48
Graf 3: Výběr peněz z bankomatu	49
Graf 4: Seznámení s bezpečným zacházením s platební kartou a internetovým bankovníctvím.....	50
Graf 5: Opatrnost při výběru z bankomatu	51
Graf 6: Používání internetové bankovníctví	51
Graf 7: Osobní setkání s bankovními podvody.....	52
Graf 8: Druhy bankovních podvodů	53
Graf 9: Osobní setkání s podvodným e-mailem.....	54
Graf 10: Pojmy v bankovníctví - skimming, phishing, pharming, spoofing	54
Graf 11: Znalost rizik u platebních karet	55
Graf 12: Zdroje informací o rizicích platebních karet	56
Graf 13: Znalost nejrozšířenějšího typu bankovních podvodů	57
Graf 14: Názor respondentů na zabezpečení dat o klientech v bankách.....	57
Graf 15: Dostatek informací o bankovních podvodech	58
Graf 16: Zdroje informací o bankovních podvodech.....	59
Graf 17: Dostatečná informovanost o bankovních podvodech	60
Graf 18: Větší a častější informovanost veřejnosti o bankovních podvodech.....	61
Graf 19: Pohlaví respondentů.....	61
Graf 20: Věk respondentů	62

PŘÍLOHA

Příloha č. I - Vzor dotazníku

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Nikola Němotová a studuji Vysokou školu evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích. Shromažďuji informace pro svoji bakalářskou práci, a proto bych Vás ráda požádala o několik minut k vyplnění přiloženého dotazníku. Tento dotazník se týká podvodů v bankovních službách. Všechny tyto informace budou použity pouze pro mé účely k vyhodnocení této problematiky a jsou zcela anonymní.

Děkuji za Váš čas.

1) Používáte bankovní služby?

ano ne

2) Používáte platební karty?

ano ne

3) Jak často vybíráte peníze z bankomatu?

denně týdně měsíčně nebo méně, častěji

4) Seznámila Vás banka s bezpečným zacházením s platební kartou a internetovým bankovníctvím?

ano ne

5) Dáváte si pozor při vybírání z bankomatu?

rozhodně ano spíše ano rozhodně ne spíše ne

6) Používáte internetové bankovníctví?

často občas výjimečně nikdy

7) Setkali jste se osobně s nějakým bankovním podvodem?

ano ne

8) Pokud ano, s jakým?

korupce padělání platebních karet odcizení
bankovního PINu
 podvodný e-mail jiné, uveďte

9) Setkali jste se někdy s podvodným e-mailem?

ano ne

10) Zaškrtněte pojmy v bankovníctví, které znáte:

skimming phishing pharming spoofing

11) Slyšeli jste o rizicích spojených s používáním platebních karet?

ano ne

12) Pokud ano, odkud?

média tisk banka známý jiné,
uveďte.....

13) Víte, že nejrozšířenějším typem bankovních podvodů v současné době, je padělání platebních karet a jejich zneužití?

ano ne

14) Domníváte se, že jsou data o klientech v bankách dostatečně zabezpečena?

rozhodně ano spíše ano rozhodně ne spíše ne
nevím

15) Domníváte se, že máte dostatek informací o bankovních podvodech?

rozhodně ano spíše ano rozhodně ne spíše ne
nevím

16) Pokud ano, odkud tyto informace pochází?

média tisk banka ostatní

17) Domníváte se, že tyto informace jsou dostačující?

rozhodně ano spíše ano rozhodně ne spíše ne
nevím

18) Myslíte si, že by byla vhodná ještě větší a častější informovanost veřejnosti o bankovních podvodech?

rozhodně ano spíše ano rozhodně ne spíše ne
nevím

19) Jaké je Vaše pohlaví?

žena muž

20) Jaký je Váš věk?

do 25 let 26 - 35 let 36 - 46 let 47 - 55 let 55 a
více let